

Zahrada Park Krajina

30. ročník
4/2020

Duchovno

22

lét s vámi

CASH & CARRY

CASH & CARRY

ADAM

ZAHRADNICKÁ A.S.

Na ploše dvou hektarů
je pro Vás připraven
k okamžitému odběru
široký sortiment rostlin
v kontejnerech
a zakládkách.

www.adamza.cz

289 15 BŘÍSTVÍ, (dálnice D11, exit 18)
tel.: 325 516 099, fax: 325 516 098
e-mail: bristvi@adamza.cz

Podzim 2020 pro zahradníky a zahradní architekty

- ✓ Trvalková školka
s více než 1.000
taxony
- ✓ Stálá nabídka
rostlin
- ✓ Trávníkové
koberce
- ✓ Kompletace
zakázek

+420 220 940 174
obchod@flos.cz
www.flos.cz

Zahradnictví flos s.r.o.
Zahradní 141
250 68 Řež u Prahy

**ZA-
HRAD-
NICTVÍ
FLOS**

- 12** **Historie** Jiří Mareček
Rozvoj zahradní architektury v Hradci Králové 1918–1949
- 16** **Ze světa** Eva Uherová
Novembrové putovanie do Santiaga de Compostela
- 22** **Soutěž** Ondřej Nečaský
Zahrada roku 2020
- 30** **Arboristika** Pavel Wágner
Řezat, či neřezat stromy po výsadbě?
- 38** **Téma** Marek Jan Štěpán
Krajina liturgie
- 40** **Téma** Samuel Netočný
Kaplnka vzkriesenia
- 44** **Téma** Hana a Daniel Matějkovi
Kaple, kterou uvidíš až za sto let
- 48** **Téma** Martine van Kampen
Zelená katedrála v Almere
- 50** **Téma** Elizabeth Boults a Chip Sullivan
Krajinářská architektura a tarotové karty
- 54** **Téma** Antonín Wagner
Obnova rajského dvora kláštera Emauzy
- 58** **Téma** Alena Klimešová
Hundertwasser a jeho stromoví nájemníci
- 60** **Téma** Pavla Plevová
Kvetoucí chrámy
- 64** **Téma** Stanislav Flek
Olomouc mystická i floristická

Zahrada Park Krajina 4/2020

Odborný časopis oboru zahradní a krajinářská tvorba vydává Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, z. s.
www.zahrada-park-krajina.cz

**SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU**

Redakční rada

Petr Förichtgott (předseda)
tel.: 604 872 403, petrftt@volny.cz
Aleš Steiner (místopředseda)
tel.: 777 818 310, steiner@steineramalikova.cz
Kateřina Čadková, Alena Klimešová,
Ondřej Kofroň, Zuzana Řezníčková,
Jitka Vágnerová, Helena Vrablcová

Centrální e-mail pro odesílání článků
redakcni.rada.zpk@seznam.cz

Vydavatel

Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, z. s. Plzeňská 247/59, 150 00 Praha 5,
Tel./fax: 257 323 953, e-mail: redakce@szkt.cz,
kancelar@szkt.cz, www.szkt.cz

Vydavatelský servis

PRO VOBIS, s.r.o., Kladenská 107, 160 00 Praha 6
Mgr. Michal Babor (tel. 721 481 579,
m.babor@provobis.cz)
Grafická úprava: Petr Bláha (info@petrblaha.cz)

Distribuce v ČR: Postservis

Distribuce na Slovensku: Pressmedia, spol. s r.o.
Roční předplatné činí 664 Kč.
Cena jednoho čísla je 166 Kč.
Předplatné a příjem inzercí vyřizuje vydavatel.
Reg. zn. MK ČR 6449
ISSN 1211-1678

© Společnost pro zahradní
a krajinářskou tvorbu, z. s.

Žádná část tohoto díla nesmí být jakoukoli
formou šířena bez písemného souhlasu
vydavatele.

Zahrada - Park - Krajina

Editorial

Milí čtenáři,

podzim a zima jsou obdobím, kdy příběhy chtějí ožít. Je kolem nás více inspirace a duchovních prožitků než v jiném období v roce. Krajina hraje všemi barvami podzimu a ranní mlhy a deště ji podtrhují až mystickou atmosférou. Je to doba Dušiček, kdy místa zemřelých rozzáří plamínky tisíců svíček, a adventu jako duchovní přípravy na vánoční svátky.

Ovšem i tento kouzelný čas může být pro nás náročný a vzhledem k aktuální situaci jej můžeme prožívat obtížněji. K posílení ducha proto redakce v rámci letošního posledního čísla připravila téma Duchovno. Vracíme se po stopách přírody, ke spojení člověka s krajinou, k tradicím, představám i k Bohu. Přijměte pozvání a obraťte svou pozornost ke stránkám časopisu, do něhož jsme pečlivě vybrali příspěvky od nadpisu až k jejich interpretacím, které odkrývají hlubší význam.

V tradičních rubrikách se ohlédneme za sou-těží Zahrada roku 2020, za rozvojem krajinářské architektury v Hradci Králové, Svatojakubskou poutí španělskou krajinou i povýsadbových řezech.

Tematické články otvírá krajinou liturgie Marek Jan Štěpán, sakrální architekturou a její transcendentací se zabývá Samuel Netočný, stromové kaple na našem území představí Matěj Kovi a koncept landartu v podobě Zelené katedrály zase autoři z Nizozemí. S vytvářením posvátných míst s pomocí tarotu vás seznámí autorská dvojice působící na prestižních univerzitách v Kalifornii. Rajský dvůr Emauzy představí Antonín Wagner a nahlédneme do filozofic-

ko-duchovního konceptu Friedensreicha Hundertwassera. Kostelní floristika v podání Pavly Plevové i festival Rozkvetlých památek v rámci olomoucké Flory může být inspirací k výzdobě vašich domovů.

Všechny tematické články spojuje genius loci odkazující na specifickou atmosféru, přítomnost a přidanou kvalitu prostředí. Je ochráncem těchto míst. Odkrývané příběhy nemusí být vždy šťastné, ale jejich poznání a vyprávění nás posiluje, neboť pouto mezi místem a lidmi se stává sdíleným.

Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu je v obtížné situaci, výročí třiceti let se muselo obejít bez oslav, seminářů i bez největší oborové konference v Luhačovicích. Jako kompenzaci jsme rozšířili i toto vydání o více stránek pro články, a namísto stánků, které jste byli zvyklí vždy v této době navštěvovat v předsálí luhačovické konference, jsme nabídli prostor alespoň na stránkách našeho časopisu.

Děkujeme za podporu členům, čtenářům, odběratelům a firmám a v neposlední řadě také vydavatelství PRO VOBIS za přímou podporu tohoto čísla časopisu. Vážíme si vaší přízně a doufáme v lepší zítřky.

Bud'te pozitivního ducha.
Helena Vrabcová

Jak pandemie změnila naše města?

Dramatickou situaci někteří využili jako příležitost. Po celém světě pracují kreativní ateliéry na novinkách, které bojují proti viru a jeho následkům – ať už se jedná o ochranu obličejů od společnosti BIG, Foster + Partners a HENN, modulární jednotku intenzivní péče od Carla Rattiho nebo intervence ve veřejném prostoru v podobě rozšíření cyklistických a pěších stezek v Berlíně, Bruselu, Miláně a Paříži. Jednoduchá úprava v podobě barevných kruhů pomáhá v podobě barevných kruhů pomáhá v Mission Dolores Parku v San Franciscu dodržovat rozestupy.

— G+L, Los Angeles Times

Světelné koleje oživily hlavní třídu v Dánsku

České studio 3dsence vytvořilo pro město Haslev k 150. výročí zavedení železnice světelnou instalaci. Ve veřejném prostoru dílo vytváří dojem, že jím vede skutečná železnice. Trať je vyrobena z kovu a skla a každý prahec symbolizuje jeden rok města. Na prahcích jsou významné události, které zároveň tvoří kroniku města. Společně s hudbou funguje jako světelná show. Ulice díky těm kolejím dynamicky ožívá.

— 3dsence. Foto: Tomáš Vorel

Vídeň otevřela plovoucí zahrady a chladicí park

Širší centrum Vídně získalo nové veřejné prostory. U Dunajského kanálu vyrostly takzvané plovoucí zahrady a o necelé tři kilometry jižněji na Vídeňany čeká park, který ochlazuje své okolí. Další podobné přestavby se ve Vídni objeví i v dalších letech.

S počátkem října vídeňská radnice zpřístupnila i další veřejný prostor – první chladicí park. Jeho středobodem je kruhový coolspace o velikosti přibližně 30 m² sestávající ze tří prstenců s mlhovišti a popínavých rostlin. Právě tato část renovované plochy na kraji Esterházy parku byla zpřístupněna už v srpnu a v horkých dnech se těšila velkému zájmu obyvatel.

— Zahraniční kancelář města Vídně

Nová rozhledna v kontextu nebe

Rozhledna nazvaná Špička vznikla na Malém Špičáku nad Tanvaldem v Jižerských horách. Navrhli ji architekti libereckého studia Mjolk architekti. Špička stojí v místě, kde v minulosti začínala tanvaldská bobová dráha. Odkaz na historii se tak promítl i ve vzhledu objektu. Kromě toho je ale velmi specifická i svým povrchem. „Zrcadlený obraz na zakřiveném povrchu je deformovaný, barvy a odlesky se kroutí a mísí. Zážitek z pohledu na stavbu tak nikdy není stejný. Vyhledka tu bude desítky let a navštíví ji tisíce lidí, ale každý si odnese jiný pocit pomíjivosti,“ vysvětlili architekti.

— mjolk.cz

Jukebox v krajině

Projekt Křištofa Kintera se po dlouhém putování usadil v malebné krajině uprostřed lesů a luk v blízkosti středocheské vesničky Hrachov. Jukebox byl umístěn od roku 2013 po celém světě a konečně je zpátky. Bude sloužit jako prostředek k zastavení a meditaci, jako malebné poutní místo na zelené turistické značce. Křištof Kintera připravil pro sochu v krajině pestrou nabídku celkem sta nejrozličnějších skladeb, písní a zvukových koláží včetně mluveného slova. Tato hudební nabídka zdárně narušuje ustálenou atmosféru rurálního prostoru a vyzývá diváka k aktivní spoluúčasti. Staví ho před široké dilema volby, jak ovlivnit atmosféru krajiny, a zároveň rozbíjí zažitou představu o soše ve veřejném prostoru.

— Czechdesign, Křištof Kintera

Průsvitný kostel v Belgii

Belgické město Borgloon má novou dominantu. Na úpatí kopce vedle cyklostezky vyrostl velmi efektní malý průsvitný kostel nazvaný Reading Between the Lines neboli Čtení mezi řádky. Experimentální architektonické studio Gijs Van Vaerenbergh jej nechalo postavit z 2 000 dílů, tedy asi 30 tun oceli. Myšlenka stavby se zdá poměrně jednoduchá – pomocí horizontálně kladených ocelových desek vytvořit kostel klasického tvaru, avšak transformovaný do průhledného uměleckého objektu. Název díla má být úvahou o současných architektonických tématech a základních procesech výstavby, které jdou proti samotným klasickým kostelům, jež podle architektů dnes už neplní svou funkci.

—Gijs Van Vaerenbergh

Město naruby Romana Haluzíka

Město nejsou jen stavby, ulice, náměstí, městská infrastruktura, zeleň a parky, které mají jasnou funkci, ale i tisíce míst mezi nimi, jež zdánlivě „nejsou k ničemu“.

Některá z nich míváme bez povšimnutí, jiná nám svým křovím, plevelem a odpadky trochu nahánějí strach, další pokládáme za (bujnou) přírodu. Jak tato místa v historii vznikala a vznikají a proč je jich v dnešních městech tolik? Jaký je jejich urbanistický, ekologický i sociální život? K čemu současné umělce i nás ostatní vybízí jejich svérázná estetika? Mají v dnešním městě svoje místo? Skupina urbanistů, sociálních vědců, filozofů, archeologů, ekologů a umělců se pokusila společně nahlédnout na naše postsociální, postindustriální a globalizovaná města naruby.

— Academia

Komunitní centrum Skála v Novém Lískovci

Začátkem října se mělo otevřít veřejnosti komunitní a společenské centrum mezi ulicemi Oblá a Petra Křivky v Brně. Při rekonstrukci byl maximálně využit stávající objekt a zároveň byl doplněn o inovativní ekologické řešení. Bude mít kromě sálu a zázemí i střešní zahradu. Tato stavba s pěknými výhledy do volné krajiny bude v budoucnu i místem seminářů pořádaných SZKT.

— Petr Dobrovolný

Portál o krajinářské architektuře

Kolik času strávíte vysvětlováním názvu krajinářská architektura? Proč to už není zahradní? A co vlastně všechno dělá krajinářský architekt? Můžete nám někde ukázat, čím vším se zabýváte?

Teď už můžeme – nebo se aspoň pokoušíme. Portál doparku.cz se snaží ukázat, co všechno je obsahem oboru, jaká mohou být realizovaná díla, proč autor zvolil dané řešení. Zároveň nabízí prostor všem, kdo chtějí ukázat svá autorská díla krajinářské architektury a představit svůj ateliér. Portál by měl jak odborníky, tak veřejnost inspirovat, informovat i vzdělávat.

Připojte se k projektu, přidejte svá díla a vložte svůj ateliér na webu doparku.cz!

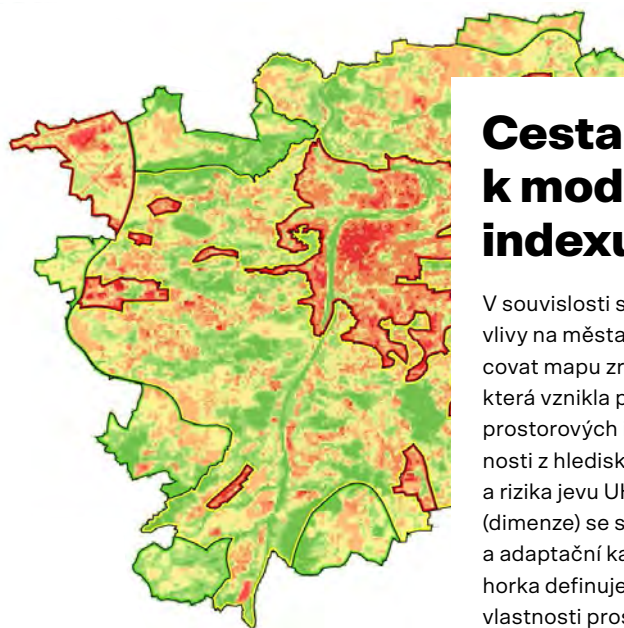
Portál je založen na dobrovolné nadšenecké práci a není výdělečný. Spolupracujeme na něm s odborníky, především s Českou asociací krajinářské architektury – a uvítáme další inspiraci nebo výpomoc.

— Zuzana Štemberová,
doparku@doparku.cz

Výročí Karla Foerster

V letošním roce uplyne 50 let od úmrtí německého trvalkáře Karla Foerster (1874–1970). Byl nejenom významným šlechtitelem, ale i průkopníkem přírodních a udržitelných výsadb vycházejících z místní půdy a klimatu. Jeho ikonická školka a zahrada v Potsdamu blízko Berlína je otevřena veřejnosti jako památník jeho života a díla. Současný výrazný podzimní aspekt kultivaru třtiny *Calamagrostis × acutiflora* 'Karl Foerster' je pojmenován po něm a je poctou jeho práci. Se svými vzpřímenými stébly, která v průběhu zimního období blednou do slámové barvy, je tato rostlina stále používanou a velmi oblíbenou v soudobých trvalkových výsadbách.

Foerster přikládal zahradě velký význam, chápal ji jako útočiště v přírodě. Po padesáti letech je jeho filozofie stále aktuální a možná ještě důležitější než dříve, neboť nyní jsou přírodě blízké zahrady výzvou k zachování a podpoření přírody a životního prostředí.

Cesta k modrozelenému indexu v Praze

V souvislosti se změnami klimatu a jejich vlivy na město nechal IPR Praha zpracovat mapu zranitelných částí města, která vznikla především zásluhou Sekce prostorových informací. Výpočet zranitelnosti z hlediska příznivého mikroklimatu a rizika jevu UHI má dvě základní složky (dimenze) se stejnou vahou – expozice a adaptační kapacita. Expozici vůči vlnám horka definujeme jako hlavní fyzikální vlastnosti prostředí, které v průběhu vlny horka negativně působí na mikroklima města (z pohledu člověka). Do výpočtu je zahrnuto měření povrchové teploty a znečištění ovzduší. Výpočet povrchové teploty vychází z průměrné hodnoty LST ze všech přeletů satelitu Landsat 8 z let 2015–2019 v červnových, červencových a srpnových dnech, kdy teplota na meteorologických stanicích ČHMÚ v Libuši či Ruzyni překročila 30°C (normální stav při vlně horka). Následně je pro každý pixel určena průměrná hodnota za všechny analyzované roky, přítomnost vodní plochy a množství vegetace. Z vytvořeného podkladu pro vymezení zón s rizikem horka bylo území hl. m. Prahy rozděleno na tři zóny – krajinou, městskou a lokálního přehřívání. Takto vytvořená úvodní verze mapy je v současné době konzultována s odbornými pracovišti IPR Praha a OCP MHMP a následně budou případně hranice zón upraveny tak, aby mapa mohla být využita pro vyvažování požadavků v nich. Po konzultacích budou případně upraveny hranice zón tak, aby mapa zón s rizikem horka mohla být využita pro vyvažování požadavků na jednotlivé zóny. Současně se plánuje stanovení vybraných adaptačních opatření s příslušnou hodnotou tzv. modrozeleného indexu. Využitím stávající legislativní podpory Pražských stavebních předpisů u nových staveb a rekonstrukcí objektů a celků je možno mimo zejména památkové zóny Prahy ovlivnit doplnění modrozelených opatření do struktury města.

— Michael Pondělíček a Karel Slánský

Valné shromáždění IFLA EU

V polovině října proběhlo on-line valné shromáždění IFLA EU. Naši skvělé kolegyně z Polska Urszule Forczek-Brataniec, se kterou jste měli možnost se potkat na konferenci Urbanscapes 2019, vypršel mandát generální tajemnice IFLA EU. Novou tajemnicí je Diana Culescu z rumunské asociace.

My jsme se za ČAKA zapojili do pracovní skupiny pro profesní praxi, s níž jsme v posledních několika letech úzce spolupracovali, mj. i na naší dlouhodobé snaze o posílení uznání profese krajinářského architekta u nás. Podrobněji vás budeme informovat na online zasedání sekce, jehož termín upřesníme.

ochrana stromů s pojezdovou ocelovou mříží
zvláště vhodná k rozšíření parkovací plochy

cortenová mříž - různé motivy

nerezový obrubník - ukončení mlátových cest

zavlažovací hlavice do chodníku
při napojení drenážní hadice
k závlaze stromů

miVAL®

miVAL - Milan Valášek
Sakařova 979
530 03 Pardubice

telefon: +420 466 416 187
telefon/fax: +420 466 415 565
GSM: +420 602 412 829

email: mvalasek@volny.cz
www.mival.cz

výroba městského mobiliáře a prvků zahradní architektury

Arboeko představuje nový projekt – jedinečnou databázi stromů **Trees for Thee** s chytrým vyhledáváním a s více jak 1700 fotografiemi.

Hledejte podle názvu

Můžete zadávat české i latinské názvy a jejich části.

Hledejte podle vlastností

Vyzkoušejte náš podrobný filtr a zadejte potřebné vlastnosti stromu

Váš hledaný strom

Zjistíte všechny informace včetně nároků na pěstování ve vaší lokalitě

Dali jsme dohromady naše zkušenosti se stromy ve **STŘEDOEVROPSKÉM KLIMATU**.
Poučili jsme se od kolegů v zahraničí a naše zkušenosti a vědomosti dáváme nyní k dispozici vám.

treesforthee.com

O aktuální situaci v SZKT

Ing. Ondřej Feit stojí od roku 2018 v čele Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu (SZKT), největší oborové organizace v ČR, která se věnuje celoživotnímu vzdělávání odborníků, ale i osvětě široké veřejnosti. Společnost se vyjadřuje k aktuálním závažným tématům, souvisejícím s našimi profesemi, a podílí se na vzniku norem a technologických postupů, které přispívají k vytváření kvalitní veřejné zeleně. V letošním roce slaví výročí 30 let své existence.

T: Kateřina Čadková

V době, kdy byla Společnost založena, ti bylo něco málo přes deset let. Vzpomeneš si, co jsi v té době dělal nejraději? Mělo to nějakou souvislost s tvým budoucím povoláním?

Děkuji za kompliment, ale v době vzniku SZKT mi bylo 17 let a studoval jsem na píseckém gymnáziu. I když jsem nepatřil k těm, co od mládí vědí, že jedinou volbou pro ně bude studium tajemného světa rostlin, příroda mě od malička zajímala a později i její ochrana. V té době jsem se stal aktivním členem Hnutí Brontosaurus a poprvé začal zjišťovat, jak je česká krajina krásná a rozmanitá. První zážitky mám spojené s kosením orchidejových luk Bílých Karpat a tam někde vidím počátky mého rodičího se rozhodnutí studovat zahradnickou fakultu.

V průběhu letošního jara jsi stejně jako mnoho z nás okusil roli domácího učitele. Myslíš si, že české školství dostatečně pracuje s novými poznatky z výzkumů a učí děti lépe chápat své okolí v souvislostech?

Takovou změnu, mám na mysli systémovou, jsem jako rodič tří dětí bohužel zatím nepostřehl. Pokud tomu tak bylo, šlo většinou o aktivitu a osvětenost konkrétního učitele. Schopnost myslet synteticky a nazírat celostně na problémy naší společnosti stále chybí. Velmi těžko pak sdělujeme například to, jak zásadním problémem je odvodnění a exploatace naší krajiny a jak souvisí s probíhající klimatickou změnou. Proto považuji za zcela nezbytné, aby se SZKT kromě vzdělávání profesionálů soustředila i na osvětu směrem k širší i laické veřejnosti a tyto principy vysvětlovala.

A ještě k mladé generaci: Rozvoj moderních technologií a médií ji čím dál víc vzdaluje od přímého kontaktu s přírodou. Krajinářský architekt H. Dreiseitl na naší ostravské konferenci Urbanscapes hovořil o rozvíjející se biofóbie. Tehdy jsem se domníval, že má na mysli pouze děti ze světových aglomerací; že se to týká i těch českých, jsem pochopil nedávno. Můj desetiletý syn přišel z venku s tím, že po něm kamarádi chtěli, aby je naučil, jak rozlousknout kamenem lískový oříšek... Pokud dětem chybí elementární prožitky a zkušenosti z přírody, těžko mohou být empatičtí a chápat fungování přírodních procesů v souvislostech.

Jedním z hlavních úkolů SZKT je udržet zeleň ve městech a v krajině v takové kvalitě, aby zůstala zachována i pro další generace. Jaké jsou další důležité cíle Společnosti?

Kvalitní, udržitelná a dlouhodobě perspektivní zeleň v sídlech a krajině je již konkrétním výsledkem jednoho z našich cílů. Tím cílem je posílení oborové profesionality prostřednictvím vzdělávání a meziprofesní komunikace. Snažíme se přinášet objektivní informace a propojovat je s praxí, kultivovat profesní

prostředí, klást důraz na odbornost a odpovědnost. Velmi důležitá je propagace naší profese mezi širší veřejností, která často nezná odpovědi na mnoho otázek. Kdo je krajinářský architekt a jaká je jeho role? Proč by měl být důležitou součástí řady me-zioborových týmů? Kdo je arborista? Jaká je úloha správce zeleně a jaké by měl mít vzdělání a znalosti?

Význam a přínos Společnosti ale spočívá také přímo v její základně. V tom, kdo ji tvoří...

Za jeden z nejdůležitějších cílů SZKT považuji péči o členskou základnu a zajištění jejího setrvalého růstu. Ta je totiž samou podstatou Společnosti. Naši snahou je, aby se všichni členové cítili dobře a měli přirozený pocit sounáležitosti. Troufám si říct, že se nám to zatím daří. Ověřili jsme si to v polovině října po zveřejnění zprávy o tíživé situaci SZKT, způsobené nedávnými vládními nařízeními. Reakce členů a deklarace podpory byla velmi rychlá, spontánní a dojemná. Další podpora k nám přichází i tím, že se naši příznivci stávají novými členy. Jsme ale pokorní a uvědomujeme si, že takový vztah je výsledkem kontinuální třicetileté práce zakládajících členů, kteří byli u jejího zrodu a svými názory a postoji ji postupně formovali. Proto mě velmi mrzí, že jsme museli zrušit plánovanou oslavu výročí založení, která měla být oslavou této sounáležitosti a poděkováním všem jejím členům. Věřím ale, že se nám to podaří v příštím roce a všichni si letošní půst náležitě vynahradíme.

Většinu vašich aktivit Covid 19 zbrzdil nebo úplně zastavil. Co Společnost zasáhlo nejvíc?

Největším zásahem bylo zrušení všech našich velkých konferencí – Dnů zahradní a krajinářské tvorby, Stromu pro život a konference pořádané společně s městskou částí Praha 3. Výnosy z těchto konferencí nám slouží nejen k pokrytí fixních nákladů kanceláře a celého provozu společnosti, dotujeme jimi také naše celoroční aktivity, které si na sebe nevydělají. Jde zejména o unikátní akce pro malý počet účastníků – exkurze, workshopy apod. Hradíme z nich také výdaje spojené s další činností SZKT jako poplatky mezinárodním organizacím, jejichž jsme členy (IFLA Europe, EAC, ISA, AEFP) apod.

Kdo všechno se vlastně přímo podílí na chodu Společnosti?

Zázemí a podporu našim členům poskytujeme prostřednictvím pražské kanceláře. Kromě mě je to ještě projektová manažerka Pavla Černovská a členská manažerka Karolína Báčová. Chod společnosti s jejími rozsáhlými aktivitami by ale nebyl možný bez práce řady dobrovolníků. Těmi nejdůležitějšími z nich jsou členové správní rady a revizní komise, dále jsou to členové redakční rady časopisu ZPK a členové jednotlivých sekcí. Mnoho dobrovolníků reprezentuje SZKT na mezinárodních jednáních výborů organi-

zací. Další členové se podílejí na tvorbě oborových norem, standardů a technologických postupů. Jsou hodnotiteli v námi organizovaných soutěžích Vesnice roku ČR, Zelená stuha ČR, Evropská kvetoucí sídla (EFE) i v soutěžích externích jako například Park roku či Zahrada roku. Ani to ale není úplný výčet. Mravenčí dobrovolnickou práci odvádějí studenti, kteří se fyzicky podílejí na organizaci a technickém zajištění konferencí, jiní zajišťují fotodokumentaci či provádějí analýzy. Všem těmto dobrovolníkům patří velké poděkování, protože bez jejich činnosti by SZKT nemohla fungovat.

Co pro členy Společnosti chystáte, když jsou nyní, z důvodu vládních opatření, všechny vaše odborné semináře, kurzy, exkurze a konference zrušeny?

Náš rozhovor vzniká v druhé polovině října, proto se veškeré naše plány na nadcházející měsíce podobají spíše věštění z křišťálové koule. Jedinou jistotou, která nebyla vládními opatřeními zasažena, zůstal náš časopis. To, že právě čtete tento text, je toho důkazem. Snažíme se také pokračovat ve vzdělávacích aktivitách a stejně jako ostatní se učíme pořádat on-line webináře. Doufáme, že nám to půjde a naši členové a příznivci to ocení. V současné době je to pro ně jediná možná forma vzdělávání, kterou mohou získat. Pro Společnost je to vedle členských poplatků jediný zdroj příjmů, sloužících k zajištění jejího chodu. Jakmile to alespoň trochu půjde, začneme pomalu obnovovat původní režim vzdělávání. Věřím, že ten den se již blíží a my se opět budeme setkávat na našich seminářích, exkurzích či workshopech. Moc se těším, až si budeme povídat, bude nám rozumět a poznáme, že se na nás někdo usmál.

Závěrem bych rád popřál všem našim členům a příznivcům pevné zdraví a v rámci možností úspěšné zakončení letošní sezóny.

Rozvoj zahradní architektury v Hradci Králové v letech 1918–1949

▲ Členové okrašlovacího spolku při slavnostním sázení lip za obecními školami (dnes Gymnázium B. Němcové) – r. 1914

Zvláštním rysem tohoto období byla mimořádná shoda a tvůrčí erudice představitelů města, zajišťovaná bohatě rozvinutým zahradnickým zázemím a myšlením. Tento vzácně pozitivní vývoj zde byl urychlen velkorysými tendencemi vybudování města ve spojení s odstraňováním pevnostního rámce (zahájení 1893). Formování systému a forem rozvoje města v pevné vazbě na utváření soustavy městské zeleně se zde rozvíjel v šesti věcných a souběžných proudech.

T: Jiří Mareček F: Muzeum východních Čech v Hradci Králové

Prvním proudem, který zde pozitivně ovlivňoval především všeobecné občanské myšlení, byli velmi početní „lidoví zahradníci“, pěstitelé zeleniny a květin a nejpočetnější účastníci mnoha hradeckých trhů. Intenzivní zahradnické myšlení se tak postupně stávalo i myšlením veřejnosti a tvořilo základ příznivého občanského vztahu k formování systému městské zeleně.

Druhým proudem, který velmi konkrétně a cíleně zasahoval do rozvoje městské zeleně, byli zahradníci podnikatelé. Svoji činnost rozvíjeli nejen jako pěstitelé zahradních plodin, ale stále častěji i při realizaci a údržbě konkrétních útvarů městské zeleně. V Hradci Králové jich ve dvacátých a třicátých letech bylo celkem dvacet. Své zájmy prosazovali spolu s velmi početnými tzv. zahradníky služebními. Zahradnictví se tak postupně stávalo významnou organizační formou budovatelů města. Své odborné i podnikatelské zájmy prezentovali ve Společenstvu hradeckých zahradníků.

Třetím celoměstským proudem cílevědomě rozvíjejícím soustavu městské zeleně se stal městský Sadový úřad, v jehož čele v letech 1908–1948 byl vrchní městský zahradník Josef Votava. Zahradníci se tak stali soudržnou a dobře organizovanou „městotvornou“ silou na úrovni soukromého i státního zájmu. Odrazem tohoto pozitivně se utvářejícího hradeckého vztahu rozvoje města k přírodnímu prostředí zde bylo uspořádání části první celostátní konference a výstavy Zahradní města anglická a německá.

▼ Park na Žižkově náměstí (dnešní Žižkovy sady)

Alejí stromů
ve Střelecké ulici

Čtvrtým proudem nadšených budovatelů veřejné zeleně se stala velmi početná síť Okrašlovacích spolků. Zdarma a na základě lásky k místu zajišťovaly po dohodě s městem projekci, realizaci i údržbu řady veřejných, sadově upravených ploch. Jejich dobrovolná, tedy bezplatná činnost na úrovni řady místních spolků odrážela krásný vztah tehdejší společnosti ke krásě města i k věcem veřejným.

Pátý tvůrčí proud tvorby městské zeleně tvořili ve své době nejvýznamnější osobnosti, kterými byli zejména architekti J. Gočár, V. Rejchl, O. Liska, J. Sander, V. Zákrejs a jiní. Projekce na úrovni přímé realizace zejména parků byla svěřena tehdy nejvýznamnějším představitelům zahradní a krajinářské architektury F. Thomayerovi, Dr. Kamenickému, B. Kavkovi, J. K. Říhovi, J. Kumpánovi a dalším.

Šestým proudem rozvoje hradecké zeleně byla osobnost starosty města JUDr. Františka Ulricha, který tuto funkci zastával v letech 1895–1929. Jeho hlavním přínosem pro celkový rozvoj města byla soustavná podpora všech odborníků a profesí, které se mohly na rozvoji města podílet. Bylo to zejména přizvání významných architektů, rozvoj městských zahradnických činností a péče o lidové formy okrašlovacích spolků.

Prof. Ing. Jiří Mareček, CSc.

Pochází z Hradce Králové, kde jeho rodina provozovala zahradnictví. Je absolventem sadovnického směru zahradnického oboru v Lednici, v letech 1971–91 ředitel VŠÚOZ (dnešní VÚKOZ), pedagog vyučující zahradní a krajinářskou architekturu na VŠZ v Praze a MENDELU v Lednici. Čestný člen Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu.

Nejvýznamnější sadové úpravy

Realizace velkolepého a v rámci naší vlasti ojedinělého a komplexního rozvoje města se odrazila i v koncepci rozvoje, zejména veřejných ploch zeleně. Do velmi krátkého období zhruba čtyřiceti let lze zařadit zejména tyto nejvýznamnější sadové úpravy:

- realizace dnešních Šimkových, původně Hermanových sadů a nová koncepce Jiráskových sadů ve smyslu jejich vysoce intenzivního občanského využití;
- soustava dílčích sadových úprav doplňujících osobitost některých částí města – Vonešovy sady, Sukovy sady, park u muzea, sadové úpravy Ulrichova náměstí a před vstupem na Starý most a jiné;
- tři sadově upravené okružní procházkové trasy podél Labe a Orlice spojující město s okolní krajinou a tvořící součást krajinářsky kultivované provedené regulace obou toků;
- počáteční velmi úspěšná realizace lesního hřbitova, která svým ojedinělým pojetím navazovala na struktury lesních porostů a vyjadřovala krásno lesa;
- ojedinělé řešení areálu nemocnice, jejíž jednotlivé budovy jsou „vložené“ do souvislých, adresně pojatých sadových úprav;
- mimořádně inspirativní a do dnešních dnů plně nedoceněný vegetační interiér dvou bytových vnitrobloků s optickou i funkční návazností na všechny byty a na stavbu Sboru kněze Ambrože;
- kompozičně a sortimentálně mimořádně hodnotné úpravy nábřeží Labe a Orlice v městském centru vytvářející pojetí přírodních hodnot a dané výstavby;
- rozvoj městských alejí – průběžná obnova okružní, procházkové aleje V Lipkách a k Novému Hradci, početné aleje malokorunných, kulovitých javorů dotvářejících měřítkově interiéry uličních prostorů.

Mimořádnou hradeckou chloubou byly školní zahrady zaměřené tematicky k výuce mládeže. U zdravotnické školy v Nezvalově ulici to byla zahrada vyjadřující význam krásy (velké alpinum) a léčebných prostředků (souborná sbírka léčivých rostlin). U někdejšího reálného gymnázia, dnešní zdravotnické školy, šlo především o botaniku. Torzem této zahrady je zde dnes pouze krásný jinan dvoulaločný. Zahrada tehdejšího ústavu pro slepé na Pospíšilově třídě umožňovala poznávání rostlin hmatem nebo vůní. Zahrada u kuklenské dvouleté zemědělské školy byla ovocným sadem a pěstební plochou zemědělských plodin, i úctou k tehdejšímu představiteli zemědělských zájmů J. Švehlovi.

Zvláštností hradeckého systému městské zeleně byly také ve své době netradiční – „moderní“ přístupy k druhové skladbě veřejné zeleně. Jednalo se zejména o následující taxony: *Corylus columna* – líska turecká, *Tilia tomentosa* – lípa stříbrná, *Tilia platyphyllos* – lípa velkolistá, *Quercus rubra* – dub červený, *Crataegus × lavalleyi* – hloh Lavallův, *Platanus × acerifolia* – platan javorolistý, *Catalpa bignonioides* – katalpa trubačovitá. Pyramidálně rostoucí stromy: *Carpinus betulus* 'Fastigiata' – habr, *Populus nigra* 'Italica', *Populus alba* 'Pyramidalis' – topol bílý, *Salix × sepulcralis* – vrba náhrobní aj. Zvláštností byla alej podél Žižkových sadů tvořená abstraktní kombinací výrazně dvoubarevně rašících javorů – *Acer pseudoplatanus* 'Leopoldii' (žlutobílý) a *Acer platanoides* 'Schwedleri' (červený).

Pro dnešní, jak se často říká „novou dobu“ spočívá odkaz této krásné a tvůrčí hradecké tvorby v příkladné a vzájemně rozvíjené spolupráci všech zúčastněných, vyplývající mimo jiné z radostného budování svobodného Československa. Architekt Kotěra si hluboce vážil Josefa Votavy, jehož základním vzděláním byla pouze dvouletá zahradnická škola v legendární pražské Troji. Docent Bohumil Kavka ve svém lesním hřbitovu s velkou láskou a úctou k lesníkům rozvíjel krásu lesa, dr. Kamenický na úrovni svých Hermanových sadů viděl krásu labských luhů, František Thomayer ve svých Žižkových sadech aktualizoval krásu historického zahradního umění. Realnost celé řady těchto záměrů překrývaly a spojovaly bohatě věcně rozvinuté zahradnické přístupy a rozvětvená občanská účast. Rozvíjení zahradní a krajinářské tvorby nespočívalo, jak se to často zkratkovitě uvádí, pouze na úrovni „velkých tvůrců“, ale mělo širší celospolečenský, demokratický rozměr.

▲ Pohled na město od severozápadu

Landscape architecture in Hradec Králové between 1918 and 1949

The author of the article – a leading Czech landscape architect, professor Mareček – describes an exceptional example of public greenery management in Hradec Králové in the first half of the 20th century. By lucky coincidence, the city had hired top experts in their fields (designers, greenery management professionals, horticulturists and nurserymen), who formed a powerful creative team with the informed representatives of the municipality led by the mayor, Dr. Ulrich, and members of numerous civic associations promoting the beautification of public spaces. The result was the development of a high-quality structure of the city's greenery constituted by public parks, green avenues, and promenades along the two rivers.

WWW trochu jinak

„Wood Wide Web“ čili lesní internet – tajemná síť pod našima nohama. Funguje téměř v každém lese. Důležitým článkem zajišťujícím rychlé šíření zpráv jsou houby. Jejich tenké nitky, zvané hyfy, pronikají půdou a protkávají ji tak hustě, že si to lze jen stěží představit. Čajová lžička lesní zeminy tak obsahuje hned několik kilometrů těchto „spojů“. Jejich základem jsou symbiotické mykorhizní houby, které již před mnoha milióny let pomáhaly prvním rostlinám uchytit se na souši. A tak vznikla oboustranně prospěšná spolupráce hub a rostlin, která přetrvává dodnes.

Současná věda dokáže zkoumat milióny světelných let vzdálené hvězdy, ale přímo pod našima nohama se nachází mikrokosmos, o kterém víme zatím jen velmi málo. Víme však, že pomocí symbiotických mykorhizních hub a mykorhizní symbiózy si rostliny dokáží předávat nejen minerální látky a vodu, ale také signální informace, které ovlivňují jejich růst nebo obranyschopnost.

Přestože tajemná síť není úplně prozkoumána, mohou mykorhizní houby pomoci každému z nás. Většina půd, které jsou ovlivněny lidskou činností neobsahují tyto symbiotické pomocníky vůbec nebo jen v omezené míře. Zahrady a zelené plochy, které vyrůstají kolem nových domů či v urbanistické zástavbě, jsou často založeny na bývalých zemědělských pozemcích, které byly po desítky let zatěžovány vysokými dávkami průmyslových hnojiv a pesticidů. Nebo vznikají na navážkách různých kvalit či na pozemcích, které byly zatíženy průmyslovou činností. Jeden jmenovatel je však u těchto půd společný. Neobsahují přirozená mykorhizní společenstva hub, a pokud ano, tak jen ve velmi omezené míře. Také pěstební substráty, které se používají při zakládání zeleně, jsou většinou tvořeny rašelinou, která symbiotické houby neobsahuje.

Je proto velice důležité používat při výsadbě přípravky, které mykorhizní houby obsahují, a tím pomoci nastartovat nový mikrobiální život v půdě a vašich rostlin. Houby pochází z přirozených ekosystémů, ve kterých se ještě běžně vyskytují. Mykorhiza pomáhá a podporuje, až na malé výjimky, všechny rostliny na světě, ty vytrvalé si ji pak nesou po celý život. Použitím mykorhizy může rostlina ušetřit až 30 % nároků na vodu a 30–40 % nároků na živiny. A to již stojí za to, vyzkoušet ji!

V České republice je jediný výrobce přípravků s mykorhizními houbami, firma **Symbiom s.r.o.**, která tyto přípravky vyváží do celého světa. Její zaměstnanci se podílí na řešení mezinárodních výzkumných projektů, cílených např. na využitím mykorhizy při obnově a údržbě zeleně v urbanistické zástavbě.

Symbiom pomáhá vašim rostlinám růst!

Symbiom pomáhá vašim rostlinám růst!
www.symbiom.cz

Novembrové putovanie do Santiaga de Compostela

Celý život sme na ceste, zastavujeme, zrýchľujeme, hodnotíme. Zažívame stretnutia i rozlúčenia. Nie všetko nám vždy vychádza podľa predstáv. Podobne, len oveľa pomalšie, plynulo naše 320kilometrové putovanie. Išli sme kamennými cestičkami, gaštanovými lesmi, horami i údoliami. Prechádzali sme okolo starých kostolov a cez dediny, kde akoby zastal čas. Kráčali sme raz slnečnou, inokedy hmlistou a upršanou krajinou. Do cieľa sme prišli spokojní a šťastní.

T+F: Eva Uherová

Ing. Eva Uherová

Absolventka oboru Sadovníctví a krajinářství v Lednici, jej profesný život je spojený s malou rodinnou záhradníckou firmou.

Svätojakubská púť do Santiaga de Compostela zažíva v posledných rokoch boom. Silné i sladkobôľne príbehy autorov zvučných mien, dokumenty či filmy nepriamo lákajú ľudí vydať sa na cestu, čím jej vytvárajú slušný PR. Námetom môže byť hľadanie, tradícia, sila viery, odriekanie alebo dobrodružstvo, či turistika. Niet nad osobnú skúsenosť, každý pútnik sa vydáva na cestu zo svojich špecifických dôvodov. Nepamätám sa presne, čo bolo na začiatku môjho záujmu, no boli to veci skôr svetské a osobné, ako duchovné. Inšpiroval ma manžel, ktorý putoval do Santiaga z rôznych smerov už päťkrát. Tentoraz išiel ako organizátor a sprievodca a po prvýkrát v novembri. Tretím členom našej mini družiny bola naša spoločná kamarátka.

Základné otázky pred cestou sú tri: na ako dlho, s kým a kedy pôjdeme. Potom prichádzajú na pretras dôležité veci, ako: doba štartu, miesto odletu, letenky, financie, vek, kondí-

cia, dĺžka trasy, termín odchodu, ubytovanie, veľkosť a váha batohu, počasie, oblečenie a topánky, jedlo, hygiena, otlaky, lieky, spacák... Záhradníkom často zostáva na dovolenku čas v zimných mesiacoch, kedy je príjemne v Karibiku, alebo na juhu Afriky. Na prvý pohľad sa môže zdať, že v novembri sa aj v Európe nájde miesto s príjemnou klímou a mohlo by to byť práve Španielsko, nie? Tešili sme sa na krajinu, mestá, záhrady, architektúru. Všetko podfarbené jesenným slnkom a príjemnými teplotami. Myšlienka na dážď bola odbitá tenkým pršíplášťom a nepremokavým oblečením.

Dá sa vykročiť z miesta bydliska, nech je to kdekoľvek, alebo sa dá rozhodnúť pre kratší úsek na jednej zo zaužívaných trás. My sme sa rozhodli pre 320kilometrový úsek z Leónu do Santiaga. Prileteli sme do Madridu a po presune autobusom do Leónu sme boli na začiatku vytúženého, aj nečakaného dobrodružstva.

Po prejení pohoria
Bierzo Leon v daždi
a snehu boli slnečné
lúče nad dedinou Moli-
naseca priam scénicky
vizuálnym zážitkom

So zmenou počasia...

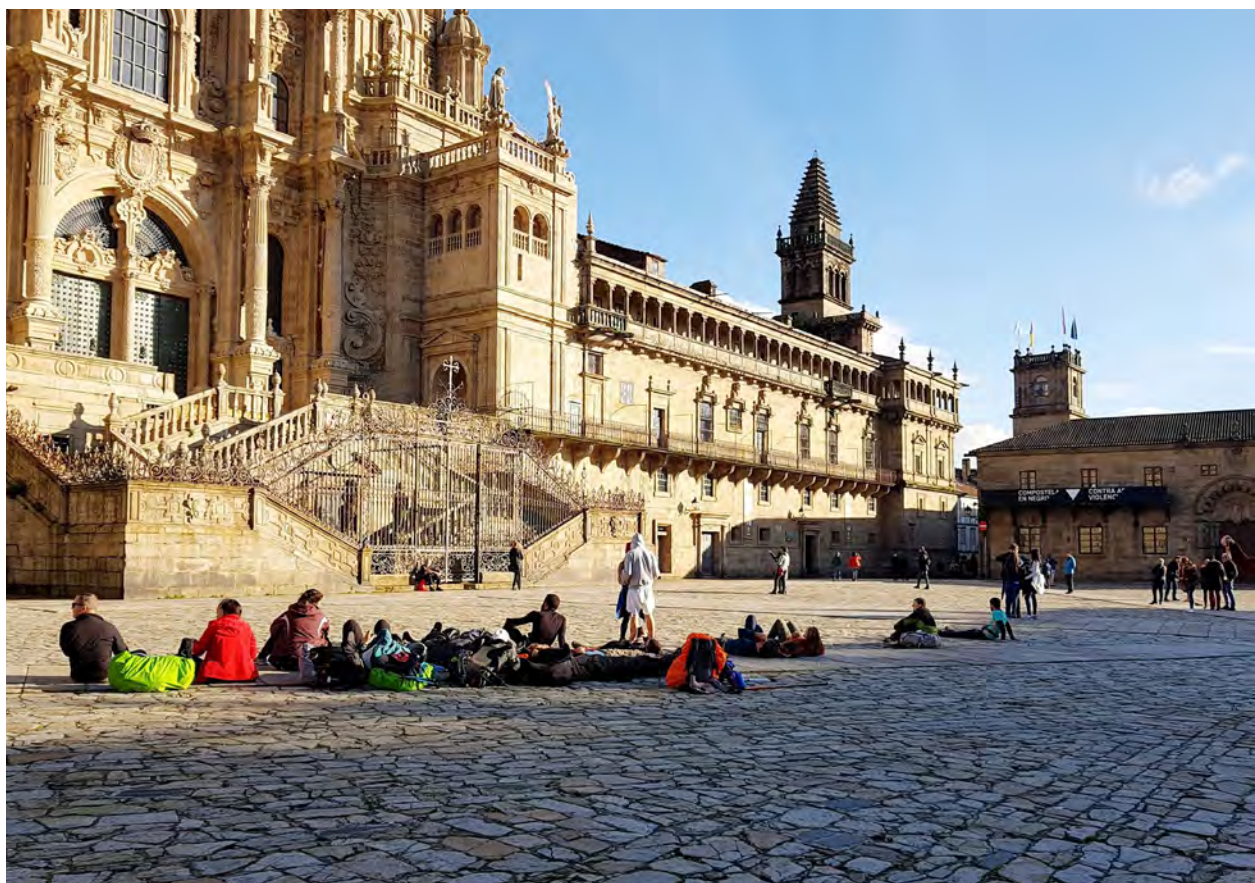
Typický pútnik kráča s batohom pešo. Nájdú sa však aj cyklisti, alebo pútnici využívajú prepravu batožiny z miesta na miesto a kráčajú naľahko. Putujú mlkvi i zhovorčiví jednotlivci, skupiny, niekto ide aj so psíkom. My traja sme si všetko potrebné niesli na chrbte. Ubytovanie je jednoduché až asketické, finančne nenáročné. Počet nocľazníkov sa pohybuje od dvoch po niekoľko desiatok na jednej izbe. Skoro ráno treba ubytovňu bez výnimky opustiť a vydať sa na cestu. Denné úseky sú rôzne, určujúca je kondícia a hustota ubytovní. V protivetre a s nákladom sme denne prešli v priemere 25 km. Dôraz v prechádzajúcej vete je na slove „s nákladom“, lebo tých 25 kilometrov sa nezdá veľa. Prvé dni sme si v celku príjemnom vetríste počasi zvykali na batoh a topánky, kráčali sme nekonečnou rovinou. Potom prišla zmena počasia. Zima, dážď, v horách sneh. A hlavne vietor, čo nám po celý čas fúkal do tváre.

Občas zasvietilo slnko a krajina na nás zapôsobila dramatickým, až barokovým dojemom. Mobilizovali sme zvyšky fyzickej odolnosti a zásoby teplého oblečenia. Počasie bolo búrlivé, menila sa aj krajina, prechádzali sme horami, údoliami, lesmi. Nočné teploty sa niekde pohybovali len mierne nad bodom mrazu. V ubytovniach sme sa zoznamovali s pútnikmi rôzneho vekového aj geografického zloženia. Bolo príjemné, keď sme sa s niektorými opakovanne stretávali, aj s odstupom niekoľkých dní, už ako starí známi.

Po týždni prišlo ďalšie prekvapenie, prestali sme vnímať výkyvy počasia. Kochali sme sa zriedkavými výhľadmi do krajiny, okúsili sme miestnu kuchyňu. Tešili sme sa z každého „buen camino“ – pozdravu, ktorým sa miestni obyvatelia zdravia s pútnikmi. Akokoľvek pútavý román, alebo kvalitne natočený dokument nenahradí osobný audiovizuálny zážitok – doslova na vlastnej koži.

November pilgrimage to Santiago de Compostela

I know the Santiago pilgrimage from my friends and their personal experiences. In autumn 2019 I decided to do the 320km pilgrimage with my husband and a common friend. The initially peaceful journey through the breath-taking Spanish landscape took an unexpected turn when the weather changed, but it didn't affect our enthusiasm and we managed to finish the pilgrimage. Now I understand why people undertake this pilgrimage repeatedly. Some look forward to meeting people, exploring the country and its sceneries, others look for answers to existential questions and meditation. All the pilgrims find something special for themselves. Buen camino.

▲ Na ceste sa nedá zablúdiť, značenie má mnoho lapidárnych podôb

► Prastarý jedlý gaštan v Ramil má obvod kmeňa 8,5 m a vek asi 800 rokov

▲ Na pútnikov sa usmialo slnko. Námestie pred katedrálou v Santiagu de Compostela bolo v novembri takmer bez ľudí. Atmosféra ako v chráme, ticho a pokora

Desať dôvodov, prečo ísť na púť do Santiaga

1. Španielsko je veľké a rozmanité

Regióny sa líšia klímou, gastronómiou, obyvateľstvom, kultúrou. Naša časť cesty viedla dvomi krajinami: Kastília y León a Galícia. Druhý menovaný kraj je hornatý, riedko osídlený a okrem väčších miest dosť chudobný. V kontraste s poľnohospodárskou krajinou vystupujú mestá a sakrálné pamiatky. Niektoré stavby šokujú svojou mierkou, napríklad kláštorový komplex v Samose, barokový obor v maličkom údolí.

2. Spoznávanie ľudí je na ceste veľmi zaujímavé

Čo človek, to osud. Niektorí putujú s prosbou, niektorí s vďakou a všetci prídu do cieľa s pokorou. Za dva týždne sme stretli samých mierumilovných ľudí. Znalosť cudzích jazykov je pri cestovaní všeobecne praktická, ale tu si človek vystačí aj so základmi a ochotou porozumieť si navzájom. V tak multikultúrnom prostredí je veľmi populárna neverbálna komunikácia a empatia.

3. Zaoberáte sa bez nepotrebnosti

Čo človek na ceste potrebuje? Byť autom, zišlo by sa všeličo, ale na chrbte? Existuje jednoduchý vzorec: ponesieme si v batohu desať percent vlastnej váhy. V lete sa to zdá ľahšie, netreba teplé veci, ale aj to je relatívne, pútnik potrebuje niečo oveľa viac pitnej vody. Po troch dňoch kráčania vie každý, čo nepotrebuje. Manžel na jednej z ciest stretol pútnika, ktorý si niesol aj froté župan a fén na vlasy. Nepotrebné veci sa odkladajú (zahadzujú) popri ceste: knihy, baterky, dáždniky, pršiplášte...

4. Spoznáte, čo znamená strata domova

Ubytovanie sa nedá rezervovať, aj keď dnes už existujú výnimky. Na sklonku sezóny sú mnohé ubytovne – albergues – pozatvárané. Pod holým nebom sa už spať nedá, zažili sme situáciu hraničiacu s panikou, že zostaneme v noci na ulici. Bola to zaujímavá skúsenosť a ťažká predstava, čo asi znamená strata domova a zázemia.

5. Zážitok aj pre gurmánov

Počas cesty sa výborne varí, recepty sú lokálne a sezónne, jedlá sú cenovo dostupné. Jeseň na tanieri je v Galícii sezónou chobotníc. Varené chobotnice sa porciujú nožičkami a podávajú posypané červenou mletou paprikou a pokvapkané olivovým olejom.

6. Dávka pitoresknosti

Ak sa niekto nevie rozhodnúť, či sa mu páči chrám Sagrada Familia v Barcelone, môže mu napomôcť návšteva Astorgy, kde na námestí stojí dokončená menšia Gaudiho stavba, dnes múzeum, ktoré vyzerá ako zámoček z Disneylandu.

7. Urobíte niečo pre svoju kondíciu

Kondícia sa dá neočakávane zlepšiť obyčajnou chôdzou, to sa prejaví po návrate domov a zhodení batohu z pliec. Stačili dva týždne kráčania so záťažou a po návrate sme s neuveriteľnou ľahkosťou absolvovali aj náročné fatranské túry.

8. Máte dostatok času

Pri chôdzi sa krajina mení veľmi pomaly. Pri rýchlosti päť kilometrov za hodinu sa niekedy zdá, že horizont sa nepribližuje. Cesta plynie, je dosť času na rozhovory, či rozjímanie.

9. Cieľom môže byť aj cesta

Aký je cieľ cesty? Pre niekoho katedrála v Santiagu, pre niekoho je cieľom samotná cesta. Odpoveď na túto otázku sa možno dozviem pri ďalšej plánovanej ceste.

10. Nájdenie nehladaného

Námestie pred katedrálou sv. Jakuba je majestátné. Symbolicky a za odmenu sme prišli do krásneho slnečného popoludnia. Atmosféra bola neskutočná, zažili sme niekoľko milých stretnutí s pútnikmi, ktorých sme spoznali po ceste. V katedrále bolo lešenie, hučali vrtáčky, rekonštrukcia interiéru bola v plnom prúde. Napriek hluku a prachu tam fungovalo voľne prístupné tajomstvo, že aj keď nič nehladáš, môžeš sa len čudovať, čo všetko nájdeš.

IRIMON®
VELKOOBCHOD

VODA pro STROMY
STROMY pro ŽIVOT

irritec
ROOTGUARD®
Vysoce efektivní podzemní zavlažování různých výsadeb v plochách i v liniích.

PLASTIC-PUGLIA
GOLD-DRIP®
Nadzemní zavlažování sadů, vinic, liniových keřových výsadeb, školek, skleníků ap.

Hunter®
RZWS
Precizní zavlažování keřů a stromů přímo v zemi u kořenového balu rostlin.

Hunter®
BUBBLER
Závlaha zahrad a stromofádí v lokálních depresích (ideálně mulčované kůrou).

IRIMON®
TREE BAG®
Doplňková závlaha pro nově vysazené stromky či vzrostlé stromy v období sucha.

www.irimon.cz

BERA — poskytovatel zeleného řešení

Společnost BERA B.V. byla založena v Holandsku v roce 2009 s cílem vyvíjet, vyrábět a dodávat „zelené“ výrobky a systémová řešení pro zahrady, parky, urbanistické a krajinné projekty. Naší snahou je tvořit a realizovat projekty, jejichž základním znakem je udržitelnost z pohledu výroby i následného použití.

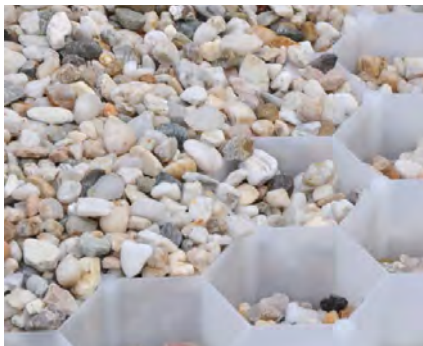
Společným znakem všech výrobků z rodiny BERA je trvanlivost a špičková kvalita. Tento závazek a trvalé strategické směřování založené na porozumění potřebám našich zákazníků nám umožňuje budovat dlouhodobé partnerství s profesionály ve více než čtyřiceti zemích světa. Náš výrobní závod je certifikován podle standardu kvality ISO 9001. Více než 50 % našich zaměstnanců tvoří lidé se zdravotním postižením či hendikepem. Naší snahou je takto znevýhodněné kolegy plně integrovat do standardních procesů bez ohledu na to, jaký je jejich hendikep a jakou pozici zastávají. Naše působení ve střední Evropě zajišťuje krátké dodací vzdálenosti do kteréhokoli místa kontinentu a minimalizuje tak uhlíkovou stopu naší činnosti.

Na základě hlubokých znalostí v oblasti krajiny a architektury pokračujeme ve vývoji nových „zelených“ výrobků a řešení pro profesionální architekty a partnery a stejně tak postupně rozšiřujeme paletu výrobků pro „hobby“ prodejny. V tomto segmentu jsme se stali předním dodavatelem systémů stabilizace včetně širokého příslušenství. Získali jsme stříbrný certifikát Cradle to Cradle za jeden z nosných výrobků – BERA Gravel Fix Pro®. Miliony čtverečních metrů instalované v rozličných klimatických podmínkách na všech kontinentech pomáhají navrácení cenné dešťové vody zpět do půdy a pozitivně tak působí na ekologii celé planety.

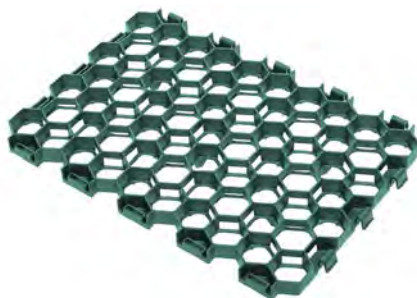

BERA CZECH, s.r.o.
www.bera-bv.com
beracz@bera-bv.com
 +420 777 484 937

BERA CZECH přináší na trh variabilní řešení pro krajinotvorbu a zahradní architekturu

Gravel Fix® Pro – stabilizuje štěrkovou vrstvu, umožňuje infiltraci vody a vytváří tak základ pro stabilní štěrkové cesty vhodné pro dopravu vozidel, invalidních vozíků, kol a pěších.

Grass Fix™ – zatravnňovací dlaždice pro zelenou příjezdovou cestu nebo parkovací místo.

T a L Edge Pro – hliníkový obrubník pro elegantní okraje chodníků a zahrad. Jeho konstrukce umožňuje snadný ohyb do požadovaného tvaru a instalace.

BERA Urbanscape

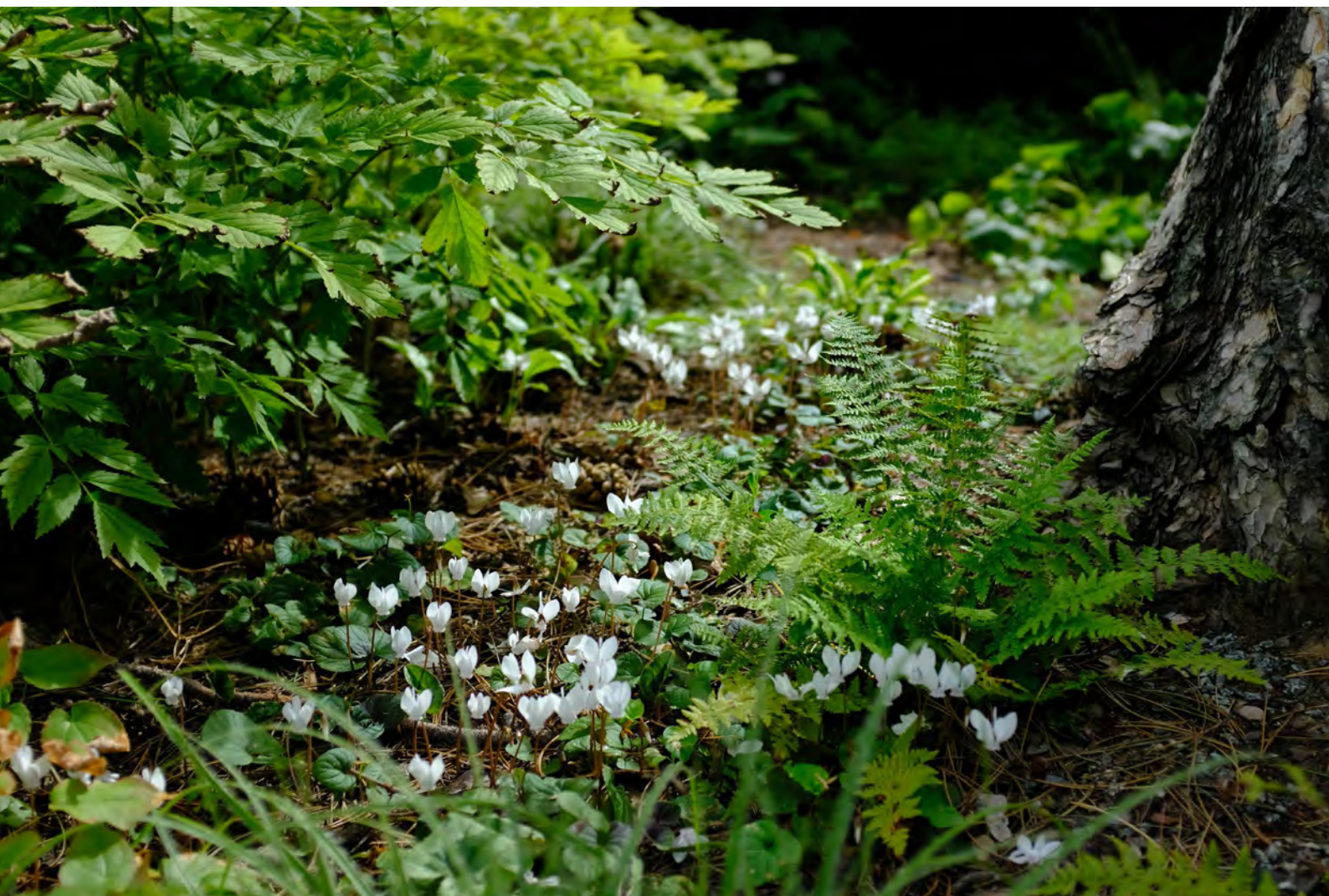
Inovativní a snadno instalovatelný systém pro zadržování vody, který navyšuje kapacitu retence. Systém je k dispozici ve třech variantách. Je vyroben z přírodních zdrojů a životnost produktu je až 15 let. Jeho aplikace významně snižuje spotřebu vody pro závlivku a zvyšuje výnosy při sklizni.

Green Roll – 20 mm vysoká vrstva materiálu vyrobeného z vláken přírodního kamene. Je dodávána v roli a je schopna absorbovat 17 l vody na metr čtvereční. Zajišťuje vlhké prostředí pro kořenový systém trávníků a vegetaci zelených střech.

Green Cubes – kostky o rozměru cca 2,5 × 2,5 × 2,5 cm vyrobené ze stejného materiálu jako Green Roll. Lze je použít při výsadbě nových stromů, zeleninové zahrady, ovocných stromů a obecné výsadby. Zajišťují vysokou retenci vody a pozitivně ovlivňují objem sklizně.

Zahrada roku 2020

Jaký byl letošní ročník soutěže Zahrada roku? Krátký report z návštěv soutěžících zahrad a zamyšlení o zahradách, jejich autorech a klientech.

T+F: Ondřej Nečaský

▲ Rekonstrukce zahrady u vily Františka Langer, Praha. Autor projektu Ing. Jana Pyšková, Ing. Tereza Antošová, spoluautor bylinného patra Ing. Ondřej Fous, realizace 2018–2019

Původně měla být členkou poroty za Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu Jitka Vágnerová. Aktuální koronavirová situace však zasáhla i do této soutěže a Jitce byla nařízena karanténa. Koncem léta mě proto oslovila, zda bych se nechtěl coby člen poroty a zástupce SZKT zúčastnit letošního ročníku soutěže Zahrada roku. V úvodu musím přiznat, že jsem byl trochu zaskočený. Uvědomoval jsem si, že hodnocení je velice ošemetná a zodpovědná činnost. Nabídku jsem ale přijal a dnes jsem tomu velmi rád. Měl jsem možnost poznat zákulisí jediné soutěže, která se hodnocením profesionálních privátních zahrad v České republice zabývá.

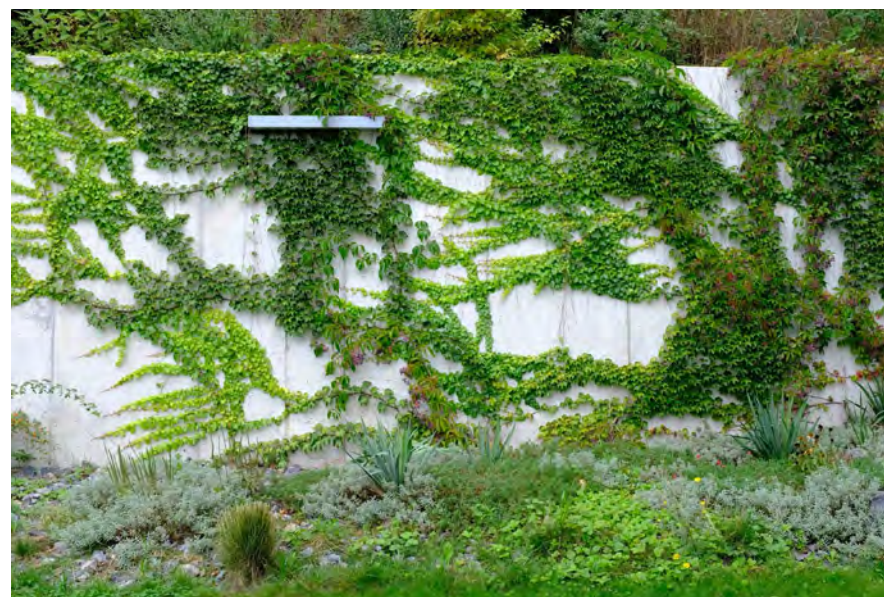
Turné návštěv soutěžních zahrad začalo ve středu 9. září brzy ráno. Po krátkém seznámení s ředitelkou SZUZ Janou Šimečkovou a s porotou, jejímiž členy v letošním ročníku byli Radmila Fingerová, Petr Halama, Petr Mičola, Dan Matějka a já, jsme vyrazili na cestu. V následujících třech dnech nás čekalo 15 návštěv téměř po celé republice. Skoro na všech zahradách nás přivítal autor projektu, realizátor i klient. Člověk tak měl možnost vyslechnout si tři pohledy na dílo a tři příběhy geneze zahrady. S odstupem zjišťuji, že je to při hodnocení jedna z nejdůležitějších věcí. Hodnoceno je ale samozřejmě více aspektů: kompozice a celkový dojem, funkčnost zahrady, použití rostlin, kvalita založení díla, péče o provedené dílo a v poslední době i tolik aktuální šetrnost k životnímu prostředí. Jistá záludnost se skrývá v termínu hodnocení. Aspekt plného léta je již nenávratně součástí letních vzpomínek a rostliny podzimního aspektu se teprve začínají tu a tam ukazovat. Navíc udržet zahradu ve skvělé kondici na konci léta, které může být velice horké a suché, je také velmi těžké. V letošním roce, který má průběh počasí příjemný a spíše anglický, to ale nebyl problém. Obecně mě velice mile překvapila vysoká úroveň kvality zahrad, zejména biotechniky. V podstatě se ani na jedné zahradě neobjevil nějaký závažný problém. Popisovat jednotlivé zahrady by vydalo na samostatné číslo, navíc hodnocení těch nejúspěšnějších se zajisté objeví v časopisu Inspi-race. Jednu bych ale rád zmínil. Zajímavá je tím, že autor zahrady je zároveň jejím majitelem (tedy v roli klienta) a realizátorem. V tomto ohledu na mě zahrada Jiránkových působila jako zjevení. Dotažení vlastních přání, názorů na tvorbu, sortiment a biotechniku v díle, které se tak dá nazvat autorským, a odvaha „jít s kůží na trh“ na mě zapůsobily opravdu silně.

Při jednotlivých návštěvách jsem se utvrdil v poznání, že vztah mezi klientem a autorem je pro výsledek zcela určující. Velkou roli hraje pokora nejen ze strany autora, ale i klienta. Pokora k osobnosti

tvůrce, uživatele, k rostlinám a asi nejvíc k místu. Některé hodnocené zahrady byly velice „nezahradnické“, jejich síla spočívala v místě a respektování daného s minimem zásahů. Pokud si to uvědomí sám klient, stává se architekt jeho průvodcem, který pouze vysvětluje a koriguje. Z výsledného díla je potom tato synergie velice dobře patrná. Je ovšem velmi těžké tuto cestu najít ve chvíli, kdy klient „moc chce“ a nevidí, a autor má silné tvůrčí ambice a nechce se mu vysvětlovat. Toto vzájemné nepochopení může v lepším případě vést k rozchodu klienta a autora, v tom horším bohužel ke vzniku díla, jehož forma převládne nad obsahovými kvalitami a kontexty.

▼ Wavy, Praha-Su-chdol. Autor projektu Atelier Partero s.r.o., realizace 2017

▼▼ Zahrada v Praze-Troji. Autor projektu Ing. Jana Pyšková, spolupráce Ing. Radek Prokeš, Bc. Hana Polertová, Ing. Kristýna Šebková, realizace 2015–2018

Překvapila mě velká různorodost, a přitom vyhraněnost autorských přístupů. Nedá se tedy říci, že v České republice převažuje nějaký trend. Jedním z principů je již výše zmiňované „nezasahování“ a objevování potenciálu místa. Tyto zahrady byly hodně divoké a určitě nejsou typickými zástupci katalogových zahrad. Silně tu působí genius loci. Oceňuji na nich odvahu klienta a minimum zásahů do krajiny. Dalším principem, který se letos výrazně uplatnil, bylo pojetí zahrady jako stavby doplněné rostlinami. Tyto zahrady jsou neuvěřitelně náročné na znalosti materiálů a jejich vzájemné působení a především na perfektní znalosti sortimentů rostlin. Při omezeném použití rostlin, kdy není možné použít širší sortiment, je zásadní znalost rostliny, tedy dynamiky rozvoje, ekologických nároků i vizuálního působení. Rostlina zde funguje jako akcent a ten musí být perfektní.

Posledním výrazným tvůrčím principem, který byl letos zastoupen a který mi udělal velkou radost, bylo užití rostlin jako hlavního kompozičního prostředku. I zde platí, že je důležitá znalost sorti-

mentu, která je navíc spojena s vysokými nároky na estetiku. Tento princip je navíc náročný i pro realizátora. Klade vysoké nároky na biotechniku a technologickou kázeň. Chyby se opravují velice těžko a odstraňování chyb trvá dlouho.

Na závěr bych rád konstatoval, že úroveň zahrad má u nás vzestupnou tendenci. Nesmíme však zapomenout, že se jedná o výběr toho nejlepšího, co v České republice vzniká. I dál tak bude velice důležitá především propagace oboru a jeho kultivace vzděláváním a legislativou. Jako cíl tohoto snažení vidím klienta, který zahradně-krajinářské dílo vnímá jako autonomní architektonické dílo, a jeho tvůrce, který je plně kvalifikovaný a sebevědomý ve svém postavení mezi ostatními stavebními profesemi.

▲ Scandi, Přehvozdí.
Autor projektu Atelier
Partero s.r.o., realizace
2017

**Ing. Ondřej
Nečaský**

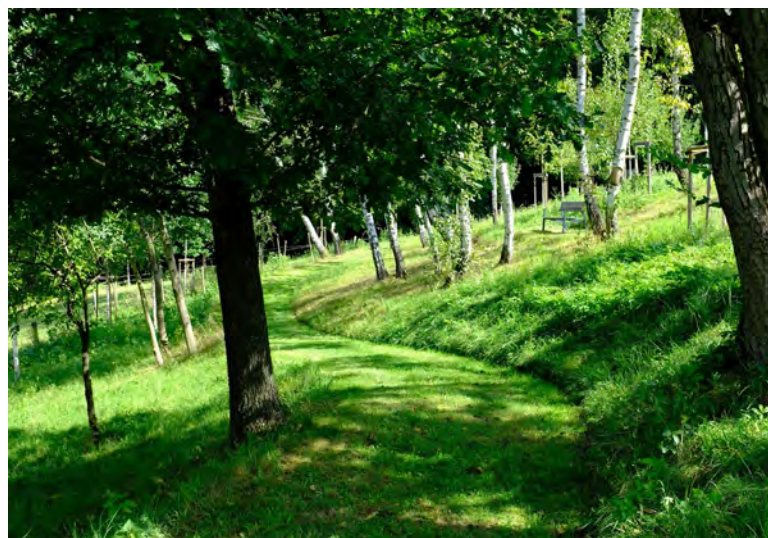
Vystudoval Zahradnickou fakultu Mendelovy univerzity, obor Zahradní a krajinářská architektura. Pracoval v ateliéru Sendler – Babka nebo na volné noze. Od roku 2018 pracuje jako krajinářský architekt na oddělení Územního plánu KAM Brno. Je autorizovaným krajinářským architektem a členem České asociace krajinářských architektů.

▲ Zahrada na Babě, Praha. Autor projektu Land05 s.r.o. – Ing. Martina Forejtová, Filip Hejduk, James Horner, realizace 2017–18

◀ Atrium za branou, Litomyšl. Autor projektu Atelier Partero s.r.o., realizace 2017

▼ Zahrada v Želechovicích. Autor projektu Anima Horti s.r.o., realizace 2015–2017

SOUTĚŽ

▲ Zahrada nad údolím,
Trutnov. Autor projektu
Ing. et Ing. Tomáš
Jiránek, Ing. Jitka
Jiráňková, realizace
2014–2019

▲► Scandi, Přehvozdí.
Autor projektu Atelier
Partero s.r.o., realizace
2017

◀ Zahrada v Hradci
Králové. Autor projektu
Ing. Ferdinand Leffler,
Ing. Natalia Vataš-
činová, Bc. Natalia
Gnievysheva, realizace
2018

Garden of the Year 2020

What was this year's Garden of the Year like? A short report from visits to the competitors and a reflection on the gardens, their creators, and clients. The tour of the competing gardens started on Wednesday 9 September. Over the following 3 days we visited 15 gardens across the entire country. We were surprised by the variety, high quality, and distinguished character of the designs. Clearly there is no mainstream in current Czech landscape architecture – the competition saw gardens designed in close-to-nature style as well as some minimalist designs.

SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU

Chcete se s námi vzdělávat i v této době ?

Sledujte webináře SZKT z pohodlí vašeho domova

- sledování on-line i ze záznamu
- možnost diskuze a otázek na lektora
- intuitivní ovládání, vyzkoušení připojení den předem
- výrazná sleva pro členy SZKT
- možnost zakoupení záznamu ex post

Aktuální webináře sledujte na www.szkt.cz/akce

TRVALKY Z ÚSTÍ NAD ORLICÍ

TEL.: 607 966 388 • INFO@SKOLKYUO.CZ • WWW.SKOLKYUO.CZ

Škody na kmenech stromů nejsou „maličkosti“

Škody na kmeni způsobené abiotickými stresory se stávají čím dál častěji limitujícími faktory pro stromy na exponovaných plochách, ke kterým mimo jiné patří i osazované plochy u silnic či zpevněné plochy center měst. Jak poznáme korní spálu a mrazovou kýlu a proč v posledních letech dochází ke zvýšenému výskytu těchto poškození?

Zdá se to být absurdní chránit stromy před slunečním zářením. Strom se přirozeně chrání sám už jen stínem poskytovaným vlastní korunou. Za normálních okolností je strom v lese chráněn okolním porostem. Pro stromy vysazované u silnic to však neplatí, zde je slunce považováno za negativní faktor. Mladé stromky musí bojovat s nepříznivými podmínkami na stanovišti a nedostatečným zásobováním živinami i vodou. K tomu se přidává stále intenzivnější působení slunečního záření na strom, jehož kmen je z důvodu zajištění podchodné a podjezdové výšky neustále odvětvován. Ne bez důvodu tvoří volně stojící strom větvení sahající téměř k zemi, což stromu vysazenému u vozovky či v aleji není umožněno. Mimo to je vědecky dokázáno, že jednotlivé druhy stromů jsou rozdílně náchylné k poškození kmenů způsobenému povětrnostními vlivy.

Když chybí ochranné prostředí školky

Příčinou častého výskytu poškození kmene na konečném stanovišti je náhlá změna prostředí, přesun ze školky do cílové lokality. Mladý stromek je ze školky hýčkaný, jeho citlivý kmen byl před intenzivním slunečním zářením a kolísajícími změnami teplot chráněn okolní výsadbou. Na stanovišti u vozovky je vystaven nemilosrdnému působení slunce a mrazu. V nejhorších případech může nechráněný povrch kmene dosahovat teploty až 45 °C, a to je příliš mnoho pro citlivou kůru mladého stromu. Dříve se proto severní strana vysazeného stromu, která není tak adaptovaná na sluneční záření a je tudíž náchylnější k poškození, označovala tzv. „severním bodem“. Na výsadbové místo se pak stromky umísťovaly vůči světovým stranám stejně, jako rostly ve školce. Škodám způsobeným abiotickými stresory tak bylo zčásti zabráněno.

Korní spála je pro stromy nebezpečná

Poškození na kmeni způsobené slunečním zářením se začíná objevovat při náhlém oslunění a zahřátí kůry a projevuje se tvorbou nepravidelných prasklin na jižní nebo jihozápadní straně kmene. Praskliny se v následujících třech letech mohou roztáhnout na zřetelnou korní spálu. Typické poškození korní spálou, nekrotizující suchý podélný pruh, který je ve většině případů tmavší než okolní tkáň, se zpravidla rozezná až v pokročilém stádiu. Na rozdíl od mrazové kýly postupují trhliny způsobené spálou směrem nahoru i dolů a rozšiřují se častěji směrem ke koruně, v mnoha případech až po její nástup. Křeh-

ké části kůry drží na kmeni pevně a postupně odpadávají teprve po měsících nebo letech, takže obnažené dřevo je viditelné ještě dlouho od počátku poškození. Na poškozených místech nedochází k růstu kmene, což má za následek nerovnoměrný růst stromu. Důvodem nerovnoměrného růstu je poškození nebo dokonce zničení růstové vrstvy kambia. V těchto místech vznikají na základě rozdílných růstových podmínek tlaky na kmen, jejichž důsledkem jsou sekundární trhliny.

Škody způsobené mrazem

Typické poškození mrazem, mrazová kýla, je individuálně se vyskytující trhlina na jižní až jihozápadní straně kmene, která prochází osou stromu v různých délkách, nezačíná však u země a nezasahuje do kořenů.

Dalekosáhlé důsledky

Většina stromů silně postižených korní spálou špatně roste nebo předčasně odumírá. Stabilita stromu může být ovlivněna takovým způsobem, že se mladý stromek musí odstranit krátce po výsadbě, případně po uvolnění ze zápoje. Místa poškozená korní spálou nebo mrazovou kýlou představují otevřené dveře pro veškeré škodlivé organismy od dřevokazných hub po živočišné škůdce. Například klanolístka obecná (*Schizophyllum commune*) využívá těchto trhlín, aby se dostala dovnitř kmene a zapříčinila tak obávanou bílou hnilobu. Poškození kmene se nevyhýbají ani houby rodu *Nectria*, zejména pak rážovka šarlatová (*Nectria coccinea*). Jakmile se dřevokazná houba usadí, nemůže již strom napadené místo zcela uzavřít, následkem čehož hrozí nestabilita až případný pád stromu. U mladých stromků se slabou kompartmentalizací, například u kaštanu nebo břízy, se poškozené zbarvené části dřeva protahují jako klín směrem do středu kmene.

Důsledky nejsou patrné pouze na kmeni, na základě průřezu poškozeným kmenem je omezen i průtok mízy a dochází k nedostatečné výživě koruny stromu. Následkem jsou pak předčasná zbarvení a nekróza listů.

Ochranné nátěry na kmen chrání před teplotními výkyvy

Bílé ochranné nátěry na kmeny stromů jsou již dlouho známé především z ovocnářství a výsledky výzkumů prokazují jejich prospěšnost.

příklad aplikace ARBO-FLEXU
na vzrostlé stromy

příklad aplikace ARBO-FLEXU
ovocný sad

Sluneční záření se na bílé natřených kmenech ve větší míře odráží a nedochází tak k přehřívání. Předpokladem pro tento ochranný prvek je krycí síla a trvanlivost nátěru na kmeni po dobu minimálně pěti let. Důležité je, aby barva na kmeni držela i přes jeho nárůst a postupně bledla až do doby, kdy si strom na extrémní okolní podmínky zvykne.

Bílé nátěry se však nepoužívají pouze na mladé stromy. Svou ochranu mohou poskytnout i starším významným stromům, které byly uvolněny ze zápoje, nebo jejichž kmen či větve se vlivem poškození, či redukčního řezu koruny ocitly na přímém slunečním záření.

ARBO-FLEX ochranný nátěr na kmeney – proti abiotickým stresorům

Poškození kmene způsobené abiotickými stresory jsou hlavní příčinou ztrát mladých stromů. K zamezení těchto škod lze použít přípravek ARBO-FLEX, nyní ve vylepšeném složení s ochranou dobou až sedmi let. Pro maximalizaci ochranné doby přípravku je nutná správná aplikace ve třech jednoduchých krocích:

1. Důkladné a šetrné očištění kmene.
2. Aplikace základového nátěru LX60, který je třeba nechat zaschnout.
3. Aplikace přípravku ARBO-FLEX.

Takto ošetřený kmen nahradí 10 až 21 vápenných nátěrů, jejichž obnovení je nutné dvakrát během zimy, případně jednou v létě.

Použitím ARBO-FLEXu ochráníte kmen po dobu sedmi let, což značně sníží pracovní náročnost oproti používaným jutovým pásům a rákosovým rohožím, které vyžadují častější údržbu.

Zkušenosti s používáním hodnotí čeští, němečtí i rakouští uživatelé pozitivně. V Rakousku se stalo běžnou praxí, že mladé stromky jsou natírány již ve školkách před expedicí, což při výsadbě opět sníží časovou náročnost.

ARBO-FLEX po více než 6 letech

Ridex s.r.o.

Oficiální dovozce přípravku ARBO-FLEX a LX60

Nádražní 151, 793 26 Vrbno pod Pradědem, ridex@ridex.cz, www.ridex.cz

Odborný prodejní poradce: Miroslav Ježek, +420 777 125 127

Řezat, či neřezat stromy po výsadbě?

Řez stromů po výsadbě a formace korun v prvních letech vývoje rozhodují významným způsobem o celkovém vzhledu a dlouhodobém stavu stromů. V posledních letech se vede diskuze o tom, zda vůbec stromy po výsadbě řezat a jaká míra řezu je přiměřená. Zjednodušující pohledy však skrývají nebezpečí zjednodušených řešení, podstatně komplikovanějšího tématu.

T+F: Pavel Wágner

Neřezat po výsadbě – nový trend?

Stále více se šíří trend stromy po výsadbě řezat minimálně nebo dokonce vůbec. Jednou z příčin tohoto přístupu je názor, že odstraněním vrcholových částí korunky při výsadbě stromů s balem dochází k omezení přísunu potřebných fytohormonů z koruny do kořenů. Nutno ale říci, že ani mezi fyziology není na tuto problematiku jednotný názor.

Zobecněný a zjednodušený pohled na údajnou nepotřebnost či dokonce škodlivost řezu je velmi zavádějící. V obavě z negativních reakcí veřejnosti i zadavatelů se v praxi stává, že realizační firma po výsadbě raději neprovede žádný řez, aby se vyhnula nepříjemné konfrontaci. Praxe nám však dlouhodobě potvrzuje, že kvalitní povýsadbový řez může být jedním ze stěžejních předpokladů pro užití sazenice. Typické je to například při výsadbě prostokořenných stromů nebo stromů se zemní balem (tzv. stromy balové).

Redukce kořenového systému v okrasných školkách

Strom pěstovaný v produkčních školkách ve volné půdě se významně liší od stromu spontánně rostoucího ze semene (semenáč nebo nálet).

Nálet je od samého začátku adaptován na podmínky, ve kterých se bude i nadále vyvíjet. Nedochází k přerušování jeho kořenů a ty pak mohou dosáhnout velikosti, tvaru i struktury, které jsou typické pro daný taxon.

Strom pěstovaný ve školce musí mít kořenový systém zmenšený do malého objemu, aby zvládl transport, skladování i výsadbu. Čím větší je školkařský výpěstek, tím větší jsou zásahy omezující velikost kořenového systému (nejčastěji podřezáním, přesazováním, zastřiháváním). Pokud se přitom přerušují kořeny, je třeba poměrně kompenzovat jejich ztrátu řezem koruny.

Ing. Pavel Wágner

Absolvent zahradnické fakulty Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, obor Zahradní a krajinářská architektura, znalec v oboru Zemědělství, odvětví zahradnictví, specializace arboristika.

◀ Výsadba stromu pěstovaného v kontejneru. Kořeny nebyly nijak přerušovány, ale hrozí nebezpečí jejich stáčení i po výsadbě

Sazenice pěstované v nádobách (1)

Stromům pěstovaným v nádobách není nutné přerušovat kořeny, protože kořenový prostor je omezen velikostí a tvarem vegetační nádoby. S postupujícím růstem však kořeny narážejí na okraj nádoby a začínají se stáčet po jejím obvodu. Toto nasměrování jim pak zůstává i po výsadbě a časem může vést až ke vzniku tzv. květináčového efektu, dokonce i vývratu. Jsou-li kořeny v nádobách již hodně stočeny, lze některé z nich na obvodu balu řezem přerušit, aby pokračovaly v růstu směrem ven od kmene do volné půdy.

V nádobách se častěji pěstují dřeviny s méně bujným kořenovým systémem, dřeviny hůře snášející přerušování kořenů (špatně přesazovatelné) a dřeviny stálezelené. Jejich kořenový bal je limitován jen velikostí nádoby a k přerušování kořenů při výsadbě tudíž není žádný důvod. Řez koruny se pak provádí jen za účelem výchovy a formace pro vytyčený pěšební cíl.

▲ Sazenice stromu se zemním balem. Obal z textilie a drátu umožňuje přepravu a manipulaci. Kořenový bal je prorostlý kořeny

▲ Sazenice prostokořenného stromu s kvalitně zapěstovanými dostatečně hustými kořeny

▲ Uhynulá sazenice dubu letního (po odstranění zeminy z balu) ukazuje nekvalitní výpěstek ze školky. Přerušené kořeny jsou příliš velké a uvnitř je málo jemných kořínků pro příjem vody. Ani zvýšená péče například závlahovými vaky nezajistí dostatečný příjem vody. Redukované kořeny nejsou schopny uspokojit poptávku neredukované koruny

Sazenice prostokořenné a balové (2,3,4)

Tyto sazenice stromů se v produkčních školkách pěstují ve volné půdě. Proto, aby se kořeny rozvětvovaly v malém objemu a velké hustotě, se využívá pravidelné přesazování nebo podřezávání kořenů. Tím se tvoří prokořeněný a kompaktní kořenový bal, který má i po vyzvednutí z půdy dostatek malých kořínků schopných přijímat vodu.

Každé přesazení nebo podříznutí kořenů způsobuje nejen nové rány na kořenech a narušení stability, ale narušuje také vodní režim a působí výkyvy v hormonální a energetické bilanci celého stromu. Tento hendikep se ve školkách kompenzuje zvýšenou intenzitou péče, jako jsou řízená zálivka, výživa, opora kmene apod., ale také tzv. srovnávacím (komparativním) řezem. Jeho smyslem ve školce je zmenšit objem koruny, případně listové plochy, pro kterou má strom jen omezenou schopnost příjmu a dopravy vody, živin, zásobních a dalších látek. Zároveň se však s tímto řezem formuje i velikost, tvar a struktura větvení korunky.

Komparativní řez ve školkách bývá poměrně radikální a obvykle se týká celé korunky. Zakracuje se většina výhonů a v případě potřeby i výhon terminální. Jeho dominance se však zachovává a dalšími řezy opakovaně podporuje, což může vést k bujnému růstu.

Jelikož koruna ve školce obvykle nemá ještě požadovanou budoucí velikost, tvar, ani trvalé kosterní větve, hovoříme o tzv. dočasné koruně. S dočasnou korunou se začíná pracovat ve školce, ale většinou se s ní pracuje ještě řadu let po výsadbě na trvalé stanoviště.

Při výsadbě přebíráme štafetu, ne hotový strom!

Strom z produkční školky přebíráme nejčastěji ve vývojové fázi dočasné koruny. Rozhodně se nejedná o „hotový strom“. Při výsadbě musíme navázat na způsob pěstování ve školce, a přitom reagovat na aktuální stav sazenice i nové stanovištní podmínky. Jde o klíčový okamžik, ve kterém se dělá nejvíce chyb. Jednou z nejčastějších je neprovést ani povýsadbový řez ani žádný jiný v několika dalších letech. Přitom povýsadbový řez u prostokořenných sazenic a alejových balových stromů je pro úspěšné ujetí minimálně stejně důležitý jako třeba kotvení, ochrana kmene, zálivka či péče o výsadbovou mísu.

Na přerušení kořenů při přesazení stromu by školkař normálně reagoval komparativním řezem koruny. Práce školkaře však skončila expedicí stromu, pomyslnou štafetu péče i řezu přebírá po výsadbě realizátor. V této fázi nezačínáme od nuly, ale úzce navazujeme na dosavadní způsob pěstování, tedy i řezu. Proto je výhodné vědět o původu a historii konkrétní sazenice co nejvíce. Povýsadbový řez se provádí ideálně buď přímo během výsadby, nebo bezprostředně po ní. Definují ho dva základní důvody:

- snaha o zmírnění dopadů přerušení kořenů (na korunu) spojených s přesazováním a výsadbou (povýsadbový srovnávací nebo komparativní řez);
- podpora výchovy a formace koruny, aby naplňovala očekávaný cíl (povýsadbový výchovný formativní či strukturální řez).

Obě tyto formy povýsadbového řezu se prolínají, takže je nelze od sebe jednoznačně odlišit.

Důležité je správně identifikovat smysl a potřebnost povýsadbového řezu ve vztahu ke konkrétnímu stromu. Důraz a intenzita srovnávacího řezu je proměnlivá, vždy se ale řídí v první řadě principy řezu výchovného. Stává se tak velmi často, že množství výhonů odstraněných po výsadbě z důvodu výchovného je dostatečně velké, takže pokryje potřebný rozsah řezu komparativního. To je ideální případ, ke kterému by měla směřovat jak kvalita výsadby, tak kvalita sazenice.

▲ Projev přesadbového šoku po výsadbě stromu s redukovanými kořeny bez provedeního komparativního řezu. Olistění je řídké, listy po vyrašení jsou drobné, nové přírůstky krátké a tenké, výhony se větví jen na periferii koruny a některé odumírají

▲ Povýsadbový výchovný řez stromu s balem, naplňující požadavky i řezu komparativního. Odstraňování, případně zakracování jsou větve neperspektivní i strukturálně nevhodné. Přitom zůstává zachován habitus koruny a jednoznačná dominance jediného terminálu

▲ Výsadba bez povýsadbového řezu. Řídké olistění na koncích výhonů je důsledkem neprovedení komparativního řezu a projevem přesadbového šoku. Výhony konkurující terminálu a neřešené provozní profily dokazují zanedbání i řezu výchovného. Obojí lze přitom vyřešit najednou v rámci jednoho zásahu

Povýsadbový komparativní řez (5)

S velkým rozmachem produkce a výsadby alejových stromů s balem se setkáváme nejvíce s povýsadbovým řezem srovnávacím. Tomu odpovídá i pozornost ve formulacích standardů péče o přírodu a krajinu SPPK A02 002 Řez stromů, či SPPK A02 001 Výsadba stromů, kde je popisován jako řez komparativní (S-RK).

Přerušováním kořenů při pěstování prostokořenných a balových sazenic vzniká nerovnováha mezi nadzemní a podzemní částí, která se projevuje jako tzv. povýsadbový stres nebo také přesadbový šok. Jeho intenzita je přímo ovlivněna množstvím kořenů, o které strom při přesadbě přišel, a pěstebními podmínkami nového stanoviště. V povýsadbovém stresu bývají listy po vyrašení drobné, olistění celkově řídké, nové přírůstky krátké a tenké, výhony se větví jen na periferii koruny a některé i odumírají.

Přesazovaný strom s výrazně redukovanými kořeny se sice může ujmout i bez komparativního řezu, ale následný přesadbový šok bývá citelnější a jeho následky dlouhodobější. Pokud se nové výhony nerozvíjejí v dostatečné síle a potřebné poloze, měl by být proveden dodatečný opravný řez. Ten i se zpožděním jednoho roku či více let aplikuje podobné principy komparativního řezu, často však s horším estetickým dopadem. Navíc se prodlužuje čas, kdy koruna začne plnit požadovanou funkci. Pokud se řez neprovede vůbec, dochází ke vzniku defektních větví, které mohou mít časem vliv na mechanickou stabilitu koruny.

V praxi školkařů i realizátorů se dlouhodobě potvrzuje, že přesadbový šok je možné efektivně eliminovat odpovídajícím řezem koruny. Dodávka vody a látek z kořenů zůstává sice stále stejná, ale distribuuje se na menší vzdálenost a do menšího objemu (menší počet a délka výhonů). Redukovaná koruna sice v nižších partiích vytvoří méně výhonů, ale zato delších a životaschopnějších. Menší může být i počet nových listů, ale opět jsou větší, příznivěji rozmístěné a korunka není celkově tak řídká. Po zakrácení nemusí strom investovat do velikosti a počtu výhonů, které by nebyl schopen vyživit a které by následně stagnovaly nebo odumřely.

Povýsadbový výchovný řez (6,7)

Při výsadbě se nabízí jedinečná příležitost pro zahájení nebo pokračování výchovných zásahů. Pokud tedy není nutné provádět srovnávací řez, pokračuje se obdobně jako při řezu výchovném v pozdějších fázích vývoje. Opravují se především případná poškození, pěstební chyby a nedostatky. Koruna se formuje pro naplnění pěstební cíle podle pravidel, které uvádí odborná literatura i oborové standardy. Nevhodné výhony se odstraňují úplně nebo se zakracují technikou řezu na postranní výhon či na pupen.

Při povýsadbovém výchovném řezu jsou odstraňovány, případně zakracovány výhony či větve neperspektivní (suché a odumírající, poškozené, napadené, nevhodné rostoucí, nežádoucí výmladky apod.) a aktuálně i potenciálně provozní konfliktní (s provozními profily či překážkami).

8

▲ Příliš bujný, nevyzrálý a průběžně neredukovaný terminál je významnou chybou péstební péče. S rostoucí výškou se může celá osa kmene úplně vychýlit. Zakrácením terminálu a přiměřeným řezem ostatních výhonů by přitom bylo možné tento problém eliminovat

9

◀ Povýsadbový komparativní i výchovný řez. Terminál byl zakrácen na postranní výhon za účelem podpory jeho rozvětvení a založení kosterních větví v nižších partiích hlavní osy. Jeho dominantní postavení i pokračování v ose, bylo přitom zachováno. Takovýto způsob zakrácení terminálu není technologickou chybou, ale řízeným péstebním zásahem, podporující vytvoření správné struktury trvalé koruny

Trees after planting – to prune, or not to prune?

Initial pruning after planting is a technology that adapts to different types of planted material as well as to the site. In practice, initial pruning aims to help the tree root and facilitates its adaptation to the new habitat. The intensity and technique is limited by the type of planted tree, its origin, quality and level of nursery care prior to planting, as well as its actual physical health and condition at the time of planting.

Zakracovat terminál, či nikoliv? (8,9)

Zakracování terminálu se v posledních letech velmi diskutuje a stále častěji se šíří názor, že terminál se nemá po výsadbě vůbec zakracovat. Lze se setkat i s tak vyhraněným názorem, že nově vysazený strom se zakráceným terminálem je natolik velkým poškozením stromu, že musí být vyměněn. Takto zjednodušený pohled je velmi zavádějící.

Je třeba rozlišovat mezi bezdůvodným zakrácením a zakrácením terminálu jako opodstatněným cíleným péstebním zásahem. S terminálem se pracuje jak v produkční školce, tak i po výsadbě. Ponechání problematického terminálu bez následné adekvátní péče (někdy i řezu) je pro vývoj koruny v důsledku stejně nebezpečné jako jeho neřízené a bezdůvodné odstranění. Postupná deformace koruny a následně vzniklé defekty vypadají totiž v důsledku velmi podobně.

Jedincům s přirozenou nebo plánovanou dominancí jedné osy se ponechává jeden vůdčí terminál. Jeho zakrácení rozhodně nesmí být bezdůvodné a docházet by k němu mělo opravdu pouze v opodstatněných případech, například je-li terminál příliš bujný a nevětvený nebo evidentně nevyzrálý, výrazně disproportionální ke zbytku koruny, deformovaný nebo poškozený.

K zakrácení terminálu může dojít dokonce i v případě, kdy je potřeba vyprovokovat jeho rozvětvení pro podporu rovnoměrného zapěstování budoucích kosterních větví, zvláště ve fázi vývoje, ve které pracujeme s dočasnou korunou. Může ale být i součástí nutného komparativního řezu podobně jako se to provádí v produkčních školkách.

I zakracování terminálního výhonu má však svá přísná pravidla a péstební zásady:

- Terminál se zakracuje technikou řezu na pupen (případně na postranní výhon). V žádném případě nesmí po zakrácení zůstat pahýl. Výjimkou jsou případy, kdy se dočasně ponechává čípek jako opora pro vyvázání náhradního terminálu z bočního výhonu.
- Nově vyrašený pokračující výhon by měl směřovat co nejbližší k centrální ose kmene.
- I po zakrácení terminálu musí být zachované jeho dominantní postavení vůči ostatním větvím či konkurenčním výhonům.
- Pokud dominance terminálu (po jeho zakrácení) není vůči ostatním větvím a výhonům jednoznačná, musí být všechny aktuálně i potenciálně konkurenční výhony, poměrně potlačeny (zakráceny technikou řezu na pupen nebo na postranní výhon).
- V případě nutnosti se může zakracování terminálu i opakovat (například u velmi bujně rostoucích korun), pokud jsou dodrženy výše uvedené zásady.
- Bujné terminální výhony lze v některých případech zakrátit až o dvě třetiny jejich výchozí délky, aby se rozvětvily a byly dostatečně vyzrálé a stabilní.
- Až do doby stabilizace stavu jednoznačné dominance terminálu je nutný průběžný výchovný řez, nebo minimálně průběžná korekce hlavní osy.
- Pokud se k zapěstování nebo narovnání terminálního výhonu používá opora s vyvázáním, musí být úvazky i opora včas (nejčastěji do jednoho roku) odstraněné nebo převázané, aby nedocházelo k nežádoucímu mechanickému poškození či zarůstání. To platí i pro odstranění pomocných čípků pro vyvázání náhradních terminálů.

Různorodost povýsadbového řezu

Vzhledem k mnoha rozličným typům výsadbového materiálu a rozdílné toleranci k přesazování můžeme očekávat i rozdílné reakce vysazovaných jedinců. Proto je různorodý i povýsadbový řez.

Podstatou povýsadbových řezů je flexibilita, která je schopna přizpůsobit se jakémukoliv typu stromu a jakékoliv situaci. Neřídí se jen obecnými pravidly, ale vyžaduje i odborný odhad a zkušenost realizátora.

Různé varianty povýsadbového řezu definuje hned několik zásadních kritérií:

- taxon a jeho vlastnosti (listnaté opadavé, listnaté stálezelené, jehličnaté, bujně rostoucí, pomalu rostoucí atd.),
- typ sazenice z pohledu manipulace s kořenovým systémem (prostokořenná, balová, v nádobách, vzdušné květináče, tzv. airpoty, biologicky rozložitelné kontejnery apod.),
- stáří a velikost, (špičáky, čtvrtkmeny, polokmeny, vysokokmeny, alejové stromy),
- stav sazenice v době výsadby (vitalita, kvalita, poškození, geografický původ),
- doba výsadby (podzimní, jarní, event. letní),

- plánovaný způsob pěstování, a pěstební cíl (forma, tvar, velikost, funkce, kolize)
- podmínky stanoviště a míra předpokládané péče v následujících letech

Od kvality školkařského výpěstku i míry přerušení kořenů se odvíjí i intenzita povýsadbového řezu, která se může i výrazně lišit. Dá se tak rozdělit do čtyř kategorií intenzity podle jeho potřebnosti, jak je uvedeno níže v tabulce.

Povýsadbový řez je technologií, která má potenciál reagovat a přizpůsobovat se různým variantám výsadbového materiálu i stanoviště. Povýsadbový řez nehodnotí kvalitu výsadby, ale může výrazně přispět k jejímu zlepšení. Často je posledním záchranným bodem, který pomůže i ve velmi nestandardních situacích zachránit strom, který by se jinak po výsadbě neujal. Nepodceňujeme tedy význam a uplatnění této technologie a nebojme se ji používat tam, kde je k ní opravdu důvod.

Podrobnější informace k tématu můžete získat na semináři SZKT, připravovaném s autorem článku na jarní měsíce roku 2021. Podrobnosti sledujte na <https://szkt.cz/akce>.

Intenzita povýsadbového řezu

I. Razantní komparativní řez s nutností výrazné redukce koruny při výsadbě	II. Standardní komparativní řez s výchovou a formací	III. Výchova a formace koruny bez nutnosti komparace	IV. Výsadba bez nutnosti komparace či formace řezem
opadavé listnaté stromy prostokořenné	výpěstky s přiměřeně redukovanými kořeny, které potřebují další výchovné zásahy	kvalitní výpěstky bez použití technologií přerušování kořenů	výpěstky velmi malé, zapěstované nebo výrazně stagnující
opadavé listnaté stromy s nedostatečně prokořeněným balem (např. málokrát přesazené ve školce)	opadavé listnaté stromy s kvalitně prokořeněným balem ve standardním podzimním nebo jarním termínu výsadby	opadavé listnaté stromy v nádobách s kvalitně prokořeněným a soudržným balem	malé opadavé listnaté stromy v nádobách (malé školkařské výpěstky s přirozeně se vyvíjející se korunou, např. lesnické sazenice)
opadavé listnaté stromy s poškozeným balem (rozpadlým, přeschlým, namrzlým apod.), pokud má být výsadba uskutečněna i navzdory nekvalitnímu materiálu	opadavé listnaté stromy v nádobách, kterým se při výsadbě rozpadá bal	jehličnaté a stálezelené stromy v nádobách s kvalitně prokořeněným a soudržným balem	stromy v nádobách s kvalitně prokořeněným a soudržným balem pomalu rostoucí se zapěstovanou korunou bez odchylek od plánovaného účelu pěstování
jehličnaté i opadavé listnaté stromy přesazované technologicky nesprávně z různých důvodů bez přípravy (např. nouzová přesadba, při sesuvu půdy, haváriích apod.)	opadavé listnaté stromy v nádobách, kterým byly preventivně přerušeny stáčeující se kořeny po obvodu nádoby jako prevence květináčového efektu	stromy pěstované ve vzdušných květináčích (např. airpot) s kvalitně prokořeněným soudržným balem	stromy v nádobách s kvalitně prokořeněným a soudržným balem se sníženou vitalitou a malými přírůstky, u nichž se dočasně nedá očekávat potřebná reakce na řez
stromy přesazované velkými přesazovacími stroji bez přípravy	jehličnaté stromy s kvalitně prokořeněným balem		stromy v nádobách s kvalitně prokořeněným a soudržným balem zapěstované do požadované formy tvarovacího řezu
opadavé listnaté stromy balové s nepřiměřeně bujnou korunou			
opadavé listnaté stromy balové sázené v technologicky nesprávném termínu (v pozdním jarním termínu, již naražené, nebo dokonce s listy)			

Podpora zelené infrastruktury ve městech

Zelená infrastruktura je ve městech utlačována konstrukcemi vozovky, chodníků, parkovišť, systémem inženýrských sítí atd. Na kořenový systém je vyvíjen značný tlak a v omezeném prostoru půdy se neudrží dostatek závlahy pro trvalý růst. Značná část stromů časem usychá nebo se výrazně snižuje jejich vitalita. Řešením pro udržení a rozšíření zeleně i v nevyhovujícím prostoru je jejich výsadba novou technologií pomocí ochranných vysokokapacitních boxů.

Jednou z novinek je systém podzemních ochranných boxů MEA ECO TreeBox. Technologie se může za určitých podmínek instalovat i k již stávající výsadbě zeleně. Současně lze vyřešit komplexní hospodaření s dešťovou vodou pro závlahu zeleně.

Nový impuls s provzdušňováním a zavlažováním

Skloubením propustného povrchu a plochých systémových prvků MEA/ Enregis X-Box můžeme dodat kořenům potřebné okysličení a vodu. Tento systém se dá instalovat pod chodníkem nebo cyklostezkou k už stávajícímu stromořadí. Instalace boxů ke stávajícím vzrostlým dřevinám je použitelná v závislosti na místních podmínkách, prostorovém uspořádání a výskytu kořenů apod. V projektové přípravě doporučujeme konzultaci s profesionálním arboristou. Vsakovací prvek X-box je variabilní a dá se použít od výšky 100 mm až po 600 mm.

Vysokokapacitní boxy zvládnou i velké zatížení

Vysokokapacitní boxy pro výsadbu zeleně absorbují velké množství zeminy a kořeny dostatečně okysličují. Hlavní kořenové prameny rostou všemi směry v podzemních kanálcích s průměrem 500 mm. Tlaková síla vozovky nebo jiných ploch je absorbována vertikálně i horizontálně celým systémem a bezpečně přenášena do spodních vrstev (pro zatížení až 600 kN/m²). Systém také vytváří vodní zásobárnu.

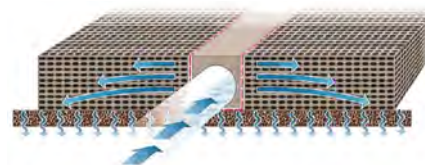

Retence dešťových vod

Podzemní nebo nadzemní nádrže MEA INFINITANK umožňují optimalizovat tvar podle potřebného objemu, dispozičního prostoru, složení prvků (od 6 000 l až po 200 000 l).

Biologické dočištění dešťové vody před zasáknutím

Ze znečištěných zpevněných ploch může být voda dočištěna filtračním substrátem Biocalith MR. Tento substrát biologicky zneškodní ropné látky, těžké kovy a soli (až 88–94 %) a zpětně se dokáže zregenerovat.

Rehabilitace parku u rozhledny Petřín v Praze

Při realizaci projektu „Rehabilitace parku u rozhledny Petřín“ projekční tým MEA rozdělil zpevněné plochy na pět částí podle zastavovací situace. Tyto plochy pak byly jednotlivě odvodněny a vsakovány pomocí vsakovacích bloků MEA Box SP o celkovém objemu 150 m³. Pro každou plochu projektanti navrhli vsakovací galerii podle množství dešťové vody a zasakovacích podmínek.

Více informací na

www.mea-odvodneni.cz/systemy-vsakovani-destovych-vod-a-retence/kategorie/164

TÉMA: DUCHOVNO

DUŠA

OWNO

Duchovní esence krajiny nám poskytuje unikátní zážitky, ale i pocity bezpečí. Určitá místa v sobě nesou sílu pozitivních vibrací, a dokážeme-li se na ně naladit, nabijí nás energeticky a povznesou na duchu. Jiná jsou tajuplná a působí mocným, až magickým dojmem. Každý vnímá ducha místa subjektivně s ohledem na své kořeny, kulturní povědomí i další vlivy. Ale existují místa, která jsou vnímána obecně jako mimořádná a charismatická pro svoji jedinečnou atmosféru. Všichni zde zažíváme pocity tajemnosti, nostalgie, mystičnosti a nekonečnosti, pocity, jež přesahují naše těla. Pomocí prožitku odkrýváme neomezený potenciál naší duše...

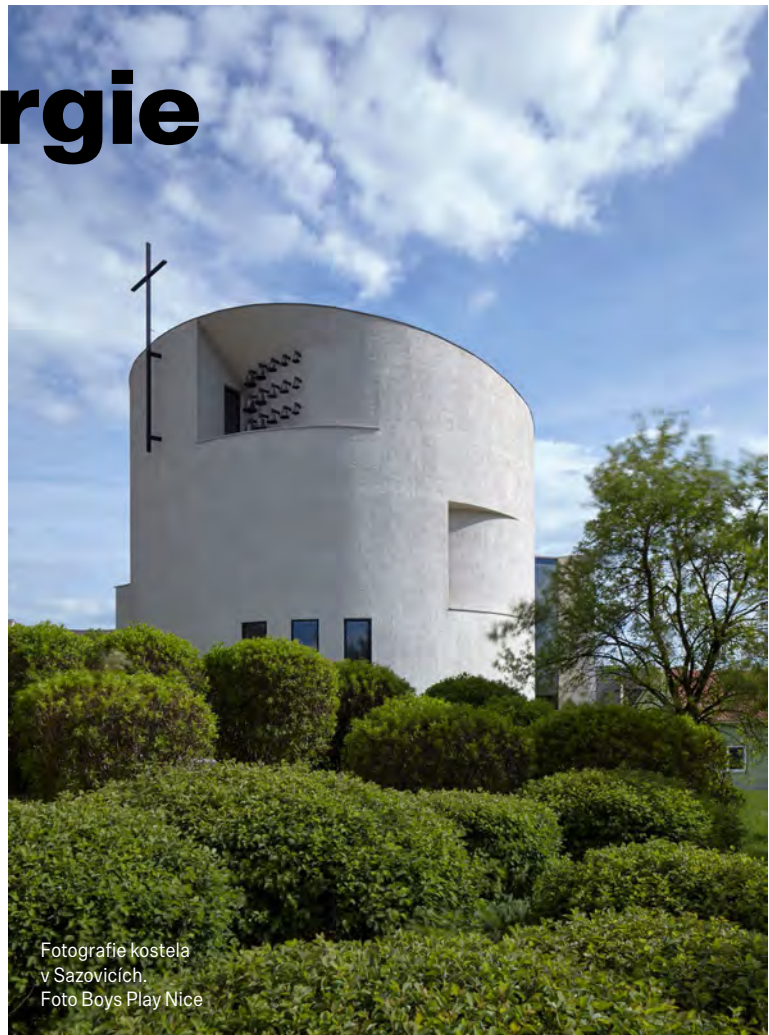
Krajina liturgie

Je známo, že naše krajina je protkána hustou sítí barokních komponovaných zásahů sepnutých se sakrálními stavbami. Pojdme si ale rozšířit úhel pohledu časově i místně, symbolicky i geometricky, a najít další souvislosti. V krajině je jich totiž mnohem více, byť trochu stranou barokního PR.

T: Marek Jan Štěpán

Naše země/krajina má velké množství duchovních míst – jsou to body, kde se soustředí modlitby, meditace a energie. Některá tato místa existují dlouho a kulty se na nich překrývají (například pahorek Žiži na Hradčanech), některá vznikají později třeba po nadpřirozeném zásahu do děje (Hostýn a turecká vojska), některá cíleně urbanistickým zásahem (kláštery žebravých řádů ve městech), v neposlední řadě jsou to pak místa martyrií (Boleslav a kníže Václav). Všechna tato místa mají vztah k transcendentu a minimálně tímto vztahem spolu souvisí. Vzniká tak hustá síť vazeb podobná znamením na hvězdné obloze. Je to duchovní obloha naší krajiny. Jsou na ní hvězdy – duchovní místa – a jsou na ní i pomyslné spojnice – souhvězdí. Je odrazem českého (vnímej i moravského a slezského) nebe, protože, jak je známo od dob Smaragdové desky, co je nahoře, je i dole a obráceně. (Quod est inferius est sicut quod est superius, et quod est superius est sicut quod est inferius). Dá se říci, že krajina má svoji vertikální spojnicí s transcendentem.

Vrátím se ještě ke slovu liturgie. Vzniklo ze stejného antického slova, znamenajícího službu v zájmu celé obce, tehdy například vystrojení veřejné oslavy. Takto ji převzalo křesťanství a vyvinula se v ustálená pravidla, roucha, děje, zpěvy, texty až k dnešní bohatosti velké škály obřadů. Tyto liturgic-

Fotografie kostela
v Sazovicích.
Foto Boys Play Nice

ké obřady se odehrávají jak v interiérech kostelů, tak v exteriéru přírodní krajiny, ale i v české krajině duchovní. Právě tu nazývám liturgickou krajinou. Je to krajina odrazu českého nebe i s duchovními ději, které se v ní odehrávají. (V užším slova smyslu může být touto krajinou i gotická katedrála, protože její tvůrci do ní vepsali celý svět. Nejznámější a nejčastější liturgií je bohoslužba eucharistie jako připomínka Poslední večeře Ježíše Krista s apoštoly.) Do takové krajiny odjakživa patří putování, poutě, či dnes spirituální trekking. Jít. Tyto cesty mají svůj konkrétní cíl v podobě místa směřování, ale jak dobře víme i cesta může být cíl. V křesťanském chápání je poutník důležitou částí Božího lidu na cestě k věčnému životu a poutě svými radostmi i starostmi přesně toto vystihují. Jít krajinou v tichu. Plout prostorem a časem a uvědomovat si všechny tyto duchovní vazby krajiny. Vazby horizontální mezi místy a časy i vertikální k jejich odrazu v krajině nebeské.

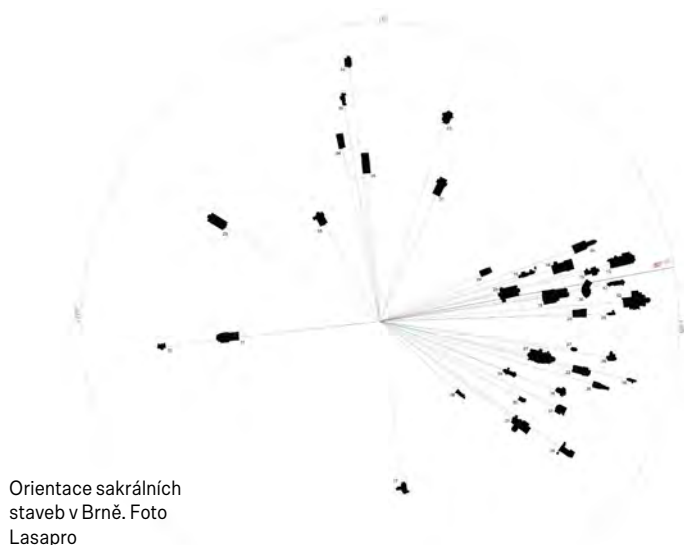
Ing. arch. Marek Jan Štěpán

Architekt, sochař, pedagog. Jeho moderní architektura vyrůstá na konzervativních kořenech. Od roku 2016 vede na VUT Laboratoř sakrálního prostoru. Je známý svými sakrálními stavbami, o jejichž kvalitě svědčí významná ocenění, např. kostel sv. Václava v Sazovicích byl vybrán jako mezi deset nejlepších staveb světa roku 2017.

Abych byl konkrétní, uvedu příklad ze zkušenosti se svou vlastní tvorbou na kostele sv. Václava v Sazovicích. Stavba již stála, když sazovičtí putovali do Staré Boleslavi (místa martyria knížete Václava) a Prahy (místa, kde je pohřben). Ve svatováclavské kapli na dotek místa posledního odpočinku sv. Václava jim kardinál Dominik Duka předal ostatek sv. Václava pro uložení v nově budovaném kostele. Ostatky, většinou úlomky kostí, jsou předmětem úcty, zbožnosti a zároveň symbolem propojení generací. Ostatek sv. Václava byl uložen v menze sazovického kostela. Když jsem si pak ze zájmu spojil obě místa – sazovickou menzu a hrob sv. Václava v pražské katedrální kapli, zjistil jsem zajímavou věc. Spojnice prochází přímo středem jediného okna v presbytáři nového sazovického kostela, obě místa jsou spolu spojena skrz vertikální okno. Nebyl to záměr ani spekulace, pouze intuice či vyšší vedení, které k tomu přispělo. Vznikl tak další vztah v české liturgické a duchovní krajině. Obě stavby mají ještě jednu vědomou souvislost geometrickou. Sazovický kostel kruhem opisuje čtvercový půdorys svatováclavské kaple na Hradčanech. Od nepaměti je brána geometrická osnova staveb jako jejich důležitý základ a jistým způsobem jako posvěcující. Geometrické vazby a vztahy tak fungují nejen v krajině, ale i u vlastních staveb (to je však další obsáhlé téma).

Přejdu nyní ještě do další oblasti liturgické krajiny, a to k orientaci sakrálních staveb ke světovým stranám. Ta je nezpochybnitelným vztahem těchto staveb ke krajině, zemi a vlastně i vesmíru. Orientace vyjadřuje, kam je obráceno kněžiště kostela, a jak z podobnosti slov oriens (východ) a orientace vyplývá, byl dříve směr na východ tak přirozený, že slova splynula. Tato orientace vyplývá z toho, že jako křesťané očekáváme z východu druhý příchod Krista v soudný den. Ostatně i liturgie mše se tehdy odehrávala pouze za svítání při symbolickém východu slunce. Tato orientace kostela přestala být možná, a tím i upřednostňovaná, až s probíhající urbanizací měst zhruba v době renesance. Východní orientace kostelů má však veliký rozptyl (cca 50°), pravděpodobně podle terénní konfigurace (za pahorkem slunce vychází později a kostel je orientován více k jihovýchodu) nebo podle dne, kdy vychází slunce (například na svatodušní svátky na začátku léta by to bylo k severovýchodu). Přiloženo je schéma orientace všech brněnských kostelů s označením mediánu.

Nastílnil jsem zde pouze některé vazby nebe s krajinou, krajiny s liturgií, liturgií s námi a nás s něčím co nás přesahuje. Doufám, že aspoň trochu srozumitelně. Až půjdete příště krajinou, zkuste se na ni podívat jinými očima.

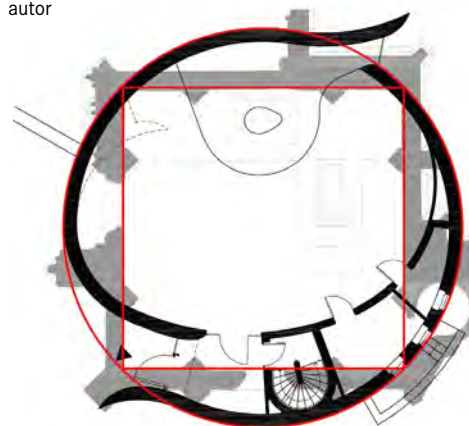

Orientace sakrálních staveb v Brně. Foto Lasapro

Spojnice mezi sazovickou menzou a hrobem sv. Václava v pražské katedrální kapli. Ilustrace autor

Soutisk kaple svatého Václava v katedrále svatého Víta a kostela v Sazovicích. Ilustrace autor

Landscape of liturgy

Our country is rich in spiritual places – sites where prayers, meditation, and energies concentrate at single points. Some of these places have been around for many centuries and the cults present there overlap. As the night sky and the light of the stars change and evolve, so does the landscape as a matrix of spiritual points. Our landscape and our paths form a vertical link to the transcendent.

Kaplnka vzkriesenia

Sakrálna architektúra v porovnaní s profánnou obsahuje vrstvy, ktoré sa dajú len ťažko naplánovať. V určitom momente začnú existovať. Či je to už na papieri, alebo až vo fyzickom priestore, je komplikovaná otázka. Jednou z motivácií práce na Kaplnke vzkriesenia bolo priblížiť sa k odpovedi.

T: Samuel Netočný F: autor a foter.sk

MArch Samuel Netočný

Študoval na FA VUT v Brne, School of Art na University of Brighton a promoval v roku 2011 na viedenskej Akadémii výtvarných umení. Jeho práca bola ocenená viacerými cenami, mimo iné Cenou ARCH 2017, či nomináciou na Mies van der Rohe Award.

Exkurzia

“Kostol a bar,” tak znela odpoveď starého profesora Mies van der Rohe na otázku mladého študenta MIT Hansa Holleina, ktoré sú najťažšie úlohy v architektúre. Na prvý pohľad dva priestory, ktoré sú od seba vzdialené ako nebo a peklo. Pri hlbšom zamyslení pridáme na to, že majú k sebe bližšie, než by sme čakali.

Modliť sa a meditovať nechodíme na autobusovú a na romantickú večeru na čerpaciu stanicu. Kostol, ale aj hociktorá modlitebňa iných náboženstiev nás láka niečím iným. Škótsku, alebo voňavý rum si lepšie vychutnáme v bare s tlmeným svetlom, ktoré svieti len tam, kde má. A odkiaľ má. Ideálne, keď slabo žiari stolík z opálového skla. Ten nasvieti sklo pohára a jeho obsah. Farby nápoja sa rozžiaria a ak sú v ňom kocky ľadu, dostanú hĺbku a oko rozpozná tie najjemnejšie zmeny tvaru. Navodená atmosféra aktivuje všetky naše zmysly, fantáziu a vplýva pozitívne na dušu. Ak to chce ctený čitateľ zažiť na vlastnej koži, nemal by pri najbližšej návšteve Viedne minúť American Bar od Adolfa Loosa. Nachádza sa len pár krokov od Štefánskeho domu, ktorý vyzerá najlepšie pred deviatou večer, keď ho zatvárajú. Ostré zlatisté svetlo ožaruje oltár a ten dominuje celému priestoru. Klenby sa strácajú v temnote a navodzujú pocit nekonečna.

Obsah nad formou

Väčšina architektúry je dobre kvantifikovateľná najrôznejšími parametrami, no tieto dva príklady sa pohybujú na hrane fenomenológie. Tak ako je takmer nemožné popísať moment, kedy sa v duši básnika zrodí básnický obraz (Bachelard), je takmer nemožné zachytiť moment, kedy v architektúre vzniká duch – duchovno.

Nie je to len priestorom samotným. Veľkú úlohu zohráva svetlo a osvetlenie, akustika a haptika, citlivosť a zmyslosť. Tieto aspekty architektúry sú v bežných projektoch potláčané na úkor praktičnosti a ľahkej údržby. Správna navrstvenosť týchto prvkov vŕha návštevníka do svojho vnútra a otvára mu priestor byť samým sebou, alebo so samým sebou.

Antickí Gréci verili v hypokeimenon, akúsi základnú silu, ktorá z troch kameňov dokáže stvoriť architektúru. V sakrálnnej architektúre sa táto sila prejavuje netradične intenzívne. To, čo nás v prvom rade priťahuje, nie je exkluzívna forma, ale obsah, ktorý je v nej ukrytý. Záleží len od otvorenosti nášho srdca, či ho objavíme a zachytíme v sebe.

Stavba

Stena bráni vstupovať svetlu do miestnosti. V zadnej katedrále v Santiagu de Compostela prenikal jasný slnečný lúč cez otvor pod kupolou. Okno rozžiaruje interiér. Je to jasný symbol, kam sa oko otáča, keď sa chce vymaniť z temnoty.

Naproti tomuto tradičnému presvetleniu interiéru je Kaplnka vzkriesenia formovaná bez jediného okenného otvoru a dverí. Vyvinuli sme špecifický systém rozloženia približne stovky stĺpov, ktoré stoja tesne vedľa seba a vo viacerých vrstvách. Oko nevidí von a človek sa ocitá v uzavretom, intímnom priestore. Ostré slnečné lúče si však nájdu cestu dnu a vytvárajú nevšednú hru svetla a tieňa.

Slnko je spojovací element vnútra a vonkajšku. Je metaforickým vyjadrením božej prítomnosti v našom živote. Boh je tu v každom momente a detaile. Závisí len od nás, či si jeho záblesk všimneme a začneme ho nasledovať. Priestor kaplnky reprezentuje náš obmedzený svet, za hranicami ktorého môže byť iný, dokonalý a nekonečný. Jediným spojením týchto svetov je práve svetlo.

Pohyb slnka po oblohe vytvára dynamickú hru svetla a tieňa v interiéri. Každým okamihom sa mení vzor tieňov na podlahe. Je fascinujúce, ako kaplnka zvýrazňuje účinky pohybu slnka.

Zámerom kaplnky bolo, aby v nej návštevník zotrval dlhšie, ako by sám očakával, a práve táto hra k tomu významne pomáha. Vietor a spev vtákov dotvárajú pozadie pre modlitbu.

Pôdorys kaplnky opisuje koniec špirály, ktorá začína pri kostolíku sv. Heleny v Poprade-Kvetnici a pokračuje novovybudovanou krížovou cestou. Je rozdelený na dve časti – vstup a samotný sakrálny priestor. Bolo dôležité vytvoriť pocit bezpečia v drsnej prírode. Preto má lavička chránený chrbát a umožňuje podvedome sledovať vstup. Deliaci stena zároveň upriamuje pohľad na abstraktnú sochu vzkriesenia Krista od sochára Otta Korkoša, ktorého práca je zakorenená v odkaze Majstra Pavla z Levoče.

Konštrukcia je založená na jednotnom profile 15×15 cm. Tieto trámy vyskladané vedľa seba tvoria podlahu, do nej sú ukladané stĺpy a na nich je nesené krovky. Spolu vzniká tuhá drevená archa, ktorá levituje nad povrchom. Na masívnej drevenej časti je vo veľkorysosti odstupe nasadený ľahký oceľový krov a priehľadný sklolaminát, ktorý svojou vlnou zjemňuje celkový výraz kaplnky.

Cesta

Ku Kaplnke vedie novovybudovaná krížová cesta. Prvých 11 zastavení má rovnakú formu a odlišené sú len číslovaním. Forma zastavení, kedy pán Ježiš padá pod farchou kríža, je mierne odlišná, aby putujúcemu pripomenula oddanosť Krista Otcovi a jeho silu niesť svoj kríž až do konca. Zdvojenie jednoduchého krížu vytvára kríž v tvare Stromu poznania, ktorý má na Spiši tradíciu od stredoveku. Takisto je

to krásny symbol Kristovej obety za naše hriechy. Jednoduchý tvar ticho zapadá do rozbujelej prírody a vytvára priestor pre modlitbu.

Dvanásť zastavení je kríž ako nástroj utrpenia vo svojej „najčistejšej“ forme. Obetu – Ježišovu smrť, aby následne mohol z mŕtvych vstať, dáva na vrchol našej cesty. Posledné dve zastavenia sa odohrávajú v intímnej atmosfére kaplnky.

Cieľ

Kaplnka vzkriesenia je malý priestor, ktorý sa svojou materialitou, špecifickou konštrukciou, charakteristickým svetlom, akustikou, ale aj prepojením interiéru skrze štebot vtákov a vietor premieňa na miesto, ktoré človeka stíši a do seba pohltí. Geometria, proporcie, drevo a jeho vôňa, prchavé svetelné lúče, socha či nejaký ďalší element vniesli do nej transcendentálnosť. Veriaci v nej bude cítiť prítomnosť Boha, ateista prítomnosť vesmíru a silu prírody. V ktorom momente k tomu došlo, ťažko povedať. Kým bola len na papieri, sformovalo sa okolo nej spoločenstvo úžasných ľudí a jej ducha už bolo cítiť. Z prvého lúča, ktorý sa zjavil na stavbe, mrazilo. Byť v kaplnke je neopakovateľné a ťažko sa z nej odchádza.

Chapel of Resurrection

The Chapel of Resurrection is a small space which through its material character, specific structure, characteristic lighting, acoustics, and the connection of the interior with the exterior through the sounds of the wind and birdsong, transforms into a place that evokes tranquillity and self-reflection. Geometry, proportion, wood and its aroma, transient rays of light, sculpture or some other elements – all this introduces a transcendental atmosphere. Believers will feel the presence of God there, while atheists the presence of the universe and the forces of nature. It is hard to say at which moment this happened. While it was just a sketch on paper, an amazing community gathered around it and the spirit of the place was already perceivable.

Kaple, kterou uvidíš až za sto let

Sakrální objekty stále „mizejí“ z krajiny; ztrácí se jejich duchovní význam a zůstávají z nich historické a kulturní objekty. Stávají se pro nás hodnotou, kterou respektujeme, ale nežijeme. Stromové kaple jsou experimentem soudobého duchovního prostoru čitelného a užitého i pro českou sekulární společnost, ve které je neobyčejně hluboko zakořeněn motiv lásky k přírodě. Stromové kaple jsou architekturou, kterou v plné kráse uvidí až příští generace.

T: Hana a Daniel Matějkoví

▲ Kaple vnitřního ticha po čtyřech letech. Foto Marie Dvořáková

►▲ Svatba pod širým nebem, Kaple vnitřního ticha v Nové Lhotě. Foto Jaroslav Votoček

Ing. Hana Matějková

Absolventa ZAKA na Mendelově univerzitě v Brně. Zakladatelka spolku naOkraji zajímající se o krajinu na okraji zájmu a tvorbu s ní, často spolu s ní.

Ing. Daniel Matějka, Ph.D.

Autorizovaný krajinářský architekt, pedagog působící na Ústavu plánování krajiny Zahradnické fakulty Mendelovy univerzity v Brně. Obdivovatel rezavých šroubů a autor drobných intervencí v krajině.

Smutný začátek

Česká společnost bývá považována za jednu z nejateističtějších. Mezi hlavními důvody je uváděn programový ateismus totalitního režimu, ale také obecný cynismus moderní civilizace nebo zdůrazňování racionálního výkladu poznání člověka. Postoj společnosti však lze spatřovat také v krajině. A v jedné takové koncept stromových kaplí vznikl. Bylo to v roce 2014, kdy jsme v rámci spolku naOkraji pořádali umělecký workshop v zaniklé sudetské osadě Královec v podhůří Orlických hor. Tato osada byla kompletně srovnána se zemí. Jediný němý svědek, který v chatrném stavu přečkal dlouhé období od druhé světové války, byla kaple. Přečkal... do roku 2007. V době, kdy už by se mohlo zdát, že je vyhráno a na většině míst se kaple opravují, byla ta v Královci po rozhodnutí zastupitelstva srovnána se zemí. Obraz krajiny s přetrhanými kořeny byl dokončen.

Pokračování nadějí

Příběh však naštěstí v prvním odstavci nekončí. Přestože po fyzické kapli nezbylo ani památky, prostor, kde kaple stála, zůstal patrný díky stromům. Dvě mohutné lípy v průčelí zmizelé kaple a čtyři jírovce tvořící boční stěnu nesou paměť místa. Stromy tiše přihlížejí měnícím se dějinám lidstva a jako němí svědci nadále vytvářejí duchovní prostor. Kaple najednou „je a není“. Myšlenka kaple, která roste, mohla začít zrát.

Drobné sakrální objekty v některých částech našeho území z krajiny mizí. Ještě znatelnější než jejich fyzický úbytek je ztráta jejich duchovního rozměru. Zdánlivě by mohlo jít o přirozenou vazbu na ateistickou společnost zmiňovanou na začátku; spíše však vychází z odmítavého postoje společnosti k tradičním náboženským institucím než k duchovnu jako takovému. Výzkumy prokázaly, že většina těch, co se označují za „nevěřící“, ve skutečnosti nadpřirozeno neodmítají. Němečková (2016) dokonce uvádí, že v současné společnosti rezonuje tzv. nenáboženská spiritualita, to znamená nová neinstitucionalizovaná oblast hluboce prožívaného duchovna. Podle Hoška je tato česká vzdálenost církevní podobě víry kompenzována především vztahem k přírodě, který podle něj vychází snad už od národního obrození a pokračuje přes skauting, tramping, chalupaření a houbaření až do dnešních dnů.

V minulosti bylo běžné, že lidé budovali v krajině drobné sakrální stavby, kterými děkovali za požehnaní a ochranu. Budovali stavby, které jejich zrak a mysl upínaly k Bohu, protože jejich přežití bylo závislé na tom, jak úrodný byl daný rok. V současné době nic takového neznáme, jelikož naše přežití a obživa zdánlivě nejsou spojeny s tím, zda je sucho, ničivé kroupy, či deště znemožňující sklizeň. A tak se tradiční sakrální objekty staly spíše historickou nebo kulturní hodnotou. Hodnotou, kterou respektujeme, ale nežijeme.

Vnitřní pnutí

A tak přišlo vnitřní pnutí – touha hledat novodobou formu, která by mohla oslovit současného člověka a zároveň nabízela duchovní přesah. Forma, která bude v kontrastu k dnešní zdánlivé neohroženosti a bude umožňovat ztišení tak potřebné v současném rychlém a intenzivním světě. Vznikla myšlenka kaple, jejíž sloupové tvoří kmeny stromů a proplétající se větve vytvářejí nebeskou klenbu. Myšlenka, že architekturu nemusí tvořit zdi, ale živé organismy. Myšlenka, že architektura nemusí být statická, ale dynamická a proměňující se. Myšlenka formy, která bude ve své jednoduchosti vstřebatelná a čitelná i pro českou sekulární společnost, ve které je neobyčejně hluboko zakořeněn cenný motiv lásky k přírodě.

První

Těžký vzduch přednáškového sálu, rok 2015.

V prezentaci představujeme soudobá umělecká díla v krajině a to, jak mohou ovlivňovat současnou společnost. Na závěr ostýchavě popisujeme niternou představu o měkkém horizontu, jehož vrchol bude osázen stromy tvořícími kapli. O přestávce je nám členy spolku Větvení představen Antonín Okénka, který už z dálky srší energií a nadšením – starosta Nové Lhoty v Bílých Karpatech. Zanedlouho již sedíme nad katastrální mapou a pan starosta noří prst do změti parcel a říká: Šlo by to tady? Zanedlouho už ve výborné spolupráci s panem starostou, spolkem Větvení a žáky z místní školy sázíme na krásném místě nad obcí 24 lip podle navrženého schématu. Stromy obci věnovala CHKO Bílé Karpaty a následnou péči o stromy obstarávají místní hasiči. V kapli od roku 2016 proběhlo několik svateb a místo se stalo oblíbeným turistickým cílem i cílem místních obyvatel. Stromová kaple začala žít. A růst.

Radost

V současné době je vysázeno šest stromových kaplí. Kaple vnitřního ticha v Nové Lhotě, Kaple ve větru v Radějově, Kaple ve Hvězdách v Lanžhotě. Další dvě kaple vznikly bez našeho přiložení ruky k dílu. Jednu z nich zrealizoval v Moutnicích spolek Větvení, se kterým jsme úzce spolupracovali při prvních realizacích. Sluneční kaple na Pohořsku vznikla díky nadšenci, kterého oslovila myšlenka a sám na svém (veřejně přístupném) pozemku kapli zrealizoval. Nejmladší kaple začíná růst v Brně-Medlánkách. Kaple nad údolím s několika studánkami nese název Kaple věčného pramene a vznikla díky aktivní místostarostce Kateřině Žůrkové. Zde v současné době finalizujeme autorský mobiliář. Těšíme se na to. Kapli by rádo využívalo místní křesťanské společenství na různé akce včetně poutí. Sama paní místostarostka říká: My v Medlánkách nemáme kostel a musíme dojíždět do Řečkovic. Brno nám kostel nepostaví, když teď staví na Lesné, a tak jsme se rozhodli, že budeme mít stromovou kapli!

Pohled zpět

A když se ohlédneme zpět, co po šesti letech funguje, a co nikoliv? Je zřejmé, že stěžejní moment fungující stromové kaple spočívá v napojení na místní komunitu, společenství. To se podařilo nejvíce v Kapli ve Hvězdách, kde místní společenství pomáhalo kapli budovat a v současné době v ní opravdu aktivně žije. Paradoxně k tomu přispěla i koronavirová situace letošního jara, kdy byly zakázány bohoslužby v kostelích. A tak se Kaple ve Hvězdách stala místem bohoslužeb a koncertů pod širým nebem; do budoucna snad pod klenbou mohutných dubů.

▲ Kaple ve hvězdách v Lanžhotě je živá, využití prostoru se vždy odvíjí od konkrétního společenství, které kapli přijme za svou. Foto Daniel Matějka

► Kaple ve Hvězdách, Lanžhot. Foto Daniel Matějka

◀ Realizace kaple společnými silami. Až do západu slunce. Foto Daniel Matějka

Ne vždy do sebe zapadnou všechna ozubená kolečka, a tak jsou i kaple, kterým se daří trochu méně. Samotnou počáteční aktivitou a následnou realizací samozřejmě práce nekončí, ale o tom už bylo napsáno mnohé. Když se potká vše – vzniká živé, komunitní místo pro ztišení v přírodě, meditaci, modlitbu, ale i pro bohoslužby pod širým nebem, svatby či křty.

Pohled vpřed

Jsme otevření novým místům a novým výzvám. Aktivně místa nevyhledáváme a spíše vyčkáváme na iniciaci zdola – od konkrétních lidí žijících v konkrétní krajině. Máme také vizi velké stromové katedrály a čekáme na osvíceného majitele a investora. Třeba to zrovna teď čte?

Poděkování

Za spolupráci děkujeme spolku Větvění, Tomáši Horskému, Antonínu Okénkovi, Jarkovi Činčalovi a všem ostatním, kteří se nebáli a odvážně do toho šli s námi.

Použitá literatura a zdroje

HEČKOVÁ, M. 20000: o místech a lidech – literárně-vizuální dokument o současné architektuře malých českých měst a obcí. 1. vyd. Praha: Tolerdance, 2019. 206 s. ISBN 978-80-270-5301-8.

HOŠEK, P. Směrovka k Bohu nebo falešné evangelium In: Život víry. Praha: KMS, 2019, 30(12), s. 18-19. ISSN 1210-43-45.

NAOKRAJI – o krajině na okraji. Stromové kaple [online]. 2020 [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.naokraji.cz/kaple/>

NĚMEČKOVÁ, K. Kapitoly k nenáboženské spiritualitě. Praha: Carpe Momentum, 2016. ISBN 978-80-905334-3-1.

A chapel that you see once in a hundred years

Sacral objects are gradually disappearing from the landscape. They are losing their spiritual importance and all that remains is a historical and cultural landmark. They end up as a value that is respected, but no longer lived. Tree chapels are an experiment in the contemporary spiritual space that is comprehensible and utilizable also in Czech secular society, in which the love for nature is a very deeply rooted phenomenon. Tree chapels are a form of architecture to be fully perceived and valued by future generations.

Pohled z výšky –
hmota katedrály
a „negativní“ katedrála
uprostřed lesa. Foto
Gert Schrutte

Zelená katedrála v Almere

Stromy ve výtvarném umění byly často předmětem zobrazování. Zůstávají ale dvojrozměrné, bez ohledu na to, jak dokonalé je jejich provedení. Jsou to stromy bez života, stromy bez významu a bez prostředí. K tomu musíme vystoupit z plátna a jít do přírody, z plátna do reality umělce Marinuse Boezema, který do nizozemského geometrického poldru nasadil 178 topolů.

T: Martine van Kampen (EN→CZ: Helena Vrablcová)

**Martine
van Kampen**

Krajinářská architektka a kurátorka landartu ve Flevolandu v Nizozemí. Land Art Flevoland je malá organizace spravující devět objektů landartu ve Flevolandu a představující je různou formou veřejnosti.

V roce 1978 přišel Boezem s plánem vytvořit stromovou katedrálu a před 33 lety ji v Almere realizoval. Půdorys katedrály v Remeši vytvořil z topolů *Populus nigra* 'Italica'. Boezem tak dal městu soudobou katedrálu: ne takovou, která bude postavena za sto let, ale takovou, která vyroste spolu s městem v průběhu několika desetiletí. Zatímco kamenná stavba v Remeši existuje již osm století, zelená katedrála (de Groene Kathedraal) je poměrně – životnost stromů je omezena přibližně na 40 let. Topoly stojí na místech, kde se nacházejí nosné sloupky vzorové katedrály. Kříž a lomené oblouky jsou otisknuty do země v podobě betonových cest. Silné příčné pruhy představují pole klenby, šikmé spoje mezi příčnými žebry. Kruhy mušlí leží kolem základny stromů jako připomínka minulosti, kdy se zde přibližně před půl stoletím vlnila mořská voda.

De Groene Kathedraal v sobě zahrnuje několik kulturních archetypů – gotickou katedrálu z 12. století, holandskou krajinu ze 17. století a krajinářská díla landartu 20. století. Boezem spojuje různé umělecko-historické prvky v novém prostoru. V umělcově díle to vede k dynamice a ke kontrastu významů, protože obrací umění do skutečnosti, malbu do prostoru a staré do nového.

Jako kombinaci umělého půdorysu a přírodní architektury lze katedrálu De Groene formálně považovat za „stavbu místa“. Koncepčně je možná ještě více. Odkazuje na Vitruvia a jeho pojednání o architektuře, které uvádí, že archetypální formou všech budov je stavba postavená ze stromů a kulatiny. Tato rovnice mezi sloupem a stromem měla velký vliv na podobu sloupů a pilířů jako svazků kmenů, korunovaných hlavicemi listů a květů se zvěřaty nebo i bez nich. Boezem použil jejich obrácení

zpět na organický původ – sloup se znovu stane stromem. Kulturu převádí zpět do přírody. Nakonec Marinus Boezem tuto katedrálu nevytvořil z náboženských důvodů. Je místem setkání, kde lidé pořádají pikniky, svatební obřady a možná se zde v budoucnu budou chtít nechat pohřbít.

Specifický topol byl vybrán nejen kvůli své přímě, rovně, štíhlé a stylové siluete a rychlému růstu, ale také kvůli své délce života přibližně třiceti let. Když stromy po několika desetiletích dosáhnou třiceti metrů – výšky katedrály v Remeši, začne pozvolný rozpad. Tvarovou hříčkou nacházející se o kousek dál v místě osově rovnoběžném s katedrálou De Groene nechal Boezem vytvořit jako „negativní“ katedrálu tvořenou volným prostorem s obrysem živých plotů a lesa. Zatímco katedrála De Groene se pomalu rozpadá, živé ploty kolem „negativní“ katedrály rostou do své plné velikosti. V tomto intimním, tichém a uzavřeném prostoru je díky šustícímu listí udržována naživu vzpomínka na Zelenou katedrálu.

V roce 2006 byla Zelená katedrála stejně vysoká jako její vzor. Rozloučení se se stromovou katedrálou se pomalu blíží. Stále však apeluje na představitost. A možná právě proto jsou v posledních letech v katedrále umístěny lavice, ať můžeme být jejími svědky...

De Groene Kathedraal in Almere

Trees in fine art were often the subject of picturing. However, they remain only in 2D, no matter how precise their performance is. The trees of the artist Marinus Boezem have stepped out from canvas to reality. He planted 178 poplar trees in the Dutch polder in the floor plan of the cathedral in Reims. In contrast with the French cathedral from the 13th century, which was built for eternity, the cathedral in Almere has a temporary symbolic function. A unique poplar has been chosen not only for its strictly straight, thin and stylish silhouette and fast growth, but also for its vitality of about 30 years. In 2006, the De Groene Kathedraal was the same height as its model. The farewell with the tree cathedral is slowly coming. It still appeals to the imagination. And maybe that is why in the past few years, there have been benches in the cathedral so we can be its witnesses...

◀▲ Stav ze zimy 2020. Foto Land Art Flevoland

◀ Pohled do „interiéru“ katedrály po výsadbě. Foto Jannes Linders, Museum De Paviljoens

Krajinářská architektura a tarotové karty

To, jak si vážíme země a našeho prostředí, je zásadní pro vytvoření nové etiky navrhování. Současné trendy nahradily instinkt, intuici a osobní zkušenost jako zdroj poznání, a prakticky odstranily potřebu architekta pochopit metafyzické síly přírody. Důležitost energie místa se nejjasněji projevuje pomocí konceptu genia loci. V tomto článku autoři zkoumají tarot jako systém pro vyvolání hlasu ducha místa, odhalení kreativních sil a skrytých proudů přírody. Pochopením tradičních přírodních daností, které formovaly základy tarotu, si lze zvýšit povědomí o životním prostředí, a architektům tak pomoci znovuobjevit základní principy posvátné tvorby míst.

T: Elizabeth Boults a Chip Sullivan (EN→CZ: Helena Vrablcová)

Byli jste někdy sami v lese a cítili jste zvláštní přítomnost? Jak si tu děsivost vysvětlujete? Čím to je, že určitá místa na zemském povrchu vyvolávají silné emoce, zvláštní předtuchy, strach nebo nespoutanou radost? Co je to za sílu těchto míst? Již od pradávna byla tvorba míst zakořeněna v porozumění neviditelných sil přírody. Lidé po celém světě utvářeli krajinu v souladu s posvátnými vlastnostmi země, v něž věřili. Řecká a římská mytologie byla pevně spjata se vzory a cykly přírody a životem rostlin; každý bůh a bohyně byli spojeni s konkrétní rostlinou či květinou. Ve starověkém Řecku se věřilo, že celé ekosystémy obývají duchovní entity, například Néreidy byla božstva spojená s mořem, Dryády s lesem, Anthousai s říší květin a Oreády s horami. Homér psal o Alseidách, božstvech v hájích.

O geniu loci

V římské mytologii byl genius loci strážným duchem místa, vnějším zjevením vnitřní podstaty dané lokality nebo místa výskytu. Genius loci se mohl projevit mnoha způsoby typickými pro kontext dané krajiny – pocitem, atmosférou, jedinečnou flórou a faunou nebo dokonce geologickou strukturou. Existují archeologické důkazy o římských oltářích uctívajících genii. Anglický básník a kritik 18. století Alexander Pope uvedl ducha místa jako důležitý princip v zahradní a krajinářské tvorbě. Pope věřil, že vytvořená krajina by měla umně podtrhovat skryté přednosti a přirozené vlastnosti území. Navrhoval, aby krajináři „brali ohled na genia místa celkově“. Podobné estetické impulsy pomohly utvořit na konci 19. století nosnou kostru profese krajinářské architektury.

◀▲ Rytíř disků/Posvátný háj. Naši předkové podvědomě uznávali posvátnost a důležitost hájů pro zajištění udržitelného zdravého ekosystému. Lesy zajišťují širokou škálu ekologických užitek a přispívají k odolnosti vůči klimatickým změnám. Lesní porosty poskytují útočiště volně žijícím živočichům, obohacují biodiverzitu, absorbují oxid uhličitý z atmosféry a produkují kyslík. Architekti musí upřednostnit výsadbu, údržbu a obnovu lesních krajín, aby se zajistilo zdraví celé planety. Ilustrace Chip Sullivan

▲ Kolo štěstí/Vodní cyklus. Voda je často spojována s věčnými cykly přeměny a obnovy díky svým tekutým a nestálým vlastnostem a schopností měnit skupenství. Prostřednictvím srážek, odpařování a vypařování se voda pohybuje z atmosféry k zemskému povrchu a zpět. Velkou zásadou udržitelné krajinářské architektury je nenarušit vodní cyklus, ale ctít a podpořit jeho rovnováhu. Ilustrace Chip Sullivan

Jak si mohou současní architekti a krajináři vzhledem k této dlouhé historii znovu vyložit tyto souvislosti tak, aby i dnes vytvářeli silná a smysuplná místa?

S postupným ničením životního prostředí se naše úcta pro neviditelné síly země úměrně vytratila. Po tisíce let byli duchové země uctíváni a zbožňováni, přesto zmizeli z povědomí moderní společnosti. Možná je na čase napravit naše partnerství se zemí, poznat a respektovat její posvátnost v souvislosti se soudobou tvorbou místa a plánováním krajinářské architektury. Přehodnocení role duchů země může pomoci usměrnit rozvoj místních znaků, které umělecky vyzvednou přírodní prvky a ekologický aspekt oblasti. Pro inspiraci tvůrčích řešení problémů a rozhodování si musí projektanti a architekti osvojit nové metody navrhování, které přesahují racionální postupy. Nová interpretace starověkých, instinktivních metod může vrhnout světlo na skryté tajemství krajiny a dát současné praxi krajinářské architektury nový význam. Tarot může sloužit jako tvůrčí katalyzátor navádějící tento nový směr ekologického dobrodružství a architektonické tvorby.

Tarotové karty

Přesný původ tarotu není znám a je široce diskutován, ale věří se, že pochází z egyptské Thovtovy knihy. Thovt byl ztotožňován s římským Merkurtem, poslem bohů. Tarotové karty tak, jak je známe v současné době, byly vytvořeny během italské renesance v Miláně a Boloni a rychle se staly nástrojem na předpovídání a vykládání budoucnosti. V 18. století vydal Jean-Baptist Alliette první balíček karet přímo určený k věštění. V té době sloužily

karty jako klíč k egyptskému mysticismu a symbolismu. Cikáni neboli Romové rozšířili tento koncept čtení osudu napříč Evropou. Věštba byla v průběhu historie jako nástroj ďábla neustále zakazována.

Věříme, že tarot může být znovu oživen jako systém pro ilustraci archetypálních principů a prvků krajinářské tvorby. Velká arkána představuje základní kompoziční principy, jako jsou rovnováha, kontrast a jednota; například Kolo štěstí je zobrazeno vodním cyklem znázorňujícím dynamickou rovnováhu a vzájemnou výměnu zdrojů vody na zemi. Čtyři barvy, které tradičně tvoří Malou arkánu – poháry, meče, hole a disky – zde slouží jako alegorické odkazy na funkci vody, vzduchu, slunce a země v procesu navrhování. Malá arkána ukazují konkrétní prvky využitelné pro vytvoření místních znaků; například Rytíř disků představuje posvátný háj, krajinářský prvek, jenž funguje zároveň jako svatyně i mocný ekosystém. Společně tato vyobrazení odhalují ucelený motiv krajinářského návrhu. Osobní sada karet může architektům pomoci objevit jejich vlastní hodnoty v prostředí a získat náhled do tvůrčího procesu navrhování.

Čas na změnu

V průběhu dějin lidé rozvíjeli mytologie a kosmologie založené na přírodě jakožto způsob porozumění silám a událostem, které nechápali. Panteismus byl systém vycházející z přesvědčení, že všechny věci na zemi mají božskou povahu; za oduševnělé byly považovány dokonce i neživé objekty jako kameny, hory a sopky. Těmto tajemným archetypům přírody se často přisuzovaly lidské rysy, emoce a psychologické vlastnosti.

Krajina byla v naší globalizované a urbanizované společnosti bohužel znehodnocena a duchové

země vypuzeni ze svých krajinných příbytků. Lidé mají k zemi velmi malou úctu, která je pro ně pouze zdrojem vykořisťování, nikoliv silou hodnou respektu. Změna klimatu, zvyšování mořských hladin, globální oteplování, kyselý dešť, odlesňování, těžba nerostných surovin a ničení mokřadů jsou jen některými z výsledků našeho počínání. Nyní nastal čas oživit naše intuitivní a hmatatelné smysly a vymyslet řešení, která vyrovnají duchovní, intuitivní a fenomenologické s vědeckým, racionálním a empirickým.

Elizabeth Boults
ASLA, SITES AP

Krajinářská architektka a lektorka na University of California v Davisu. Věnuje se především teorii i praxi krajinářské architektury, je přední osobností Americké společnosti krajinářských architektů (ASLA) v sekci severní Kalifornie.

Chip Sullivan
ASLA, FCELA, FAAR

Umělec a profesor na University of California v Davisu, propagátor krajinářské architektury jako umělecké disciplíny. Jeho poslední kniha *Cartooning the Landscape* zkoumá metafyziku kreslení a učení, jak se „dívat“. Laureát ceny Jot Carpenter Teaching Medal za mimořádnost ve vzdělávání v oboru krajinářské architektury.

◀◀ Princ mečů/Opylovači. Velká a Malá arkána může být použita jako základ pro nalezení vlastního duchovního spojení s ekologickými a krajinářskými principy navrhování skrze nápaditý proces tvorby koláže. Ilustrace Elizabeth Boults

◀ Devítka disků/Trvalkové záhony. Trvalkové záhony vytváří živě vymezené oblasti prostřednictvím kompozice barev, textur a tvarů. Ilustrace Elizabeth Boults

▼ Tarotové karty vzniklé v rámci workshopu v Lednici. Rozvíjející se potenciál. Ilustrace Jitka Benešová

◀ Návrh inspirovaný tarotem. V rámci předmětu krajinářské architektury na Kalifornské univerzitě v Berkeley studenti vytvořili svoje vlastní tarotové karty založené na ekologických principech a poté je aplikovali na návrh pěti akrového parku. Ilustrace Lucky Li

Landscape architecture and tarot cards

How we value the earth and our environment is critical to the creation of a new design ethic. Current trends have replaced instinct, intuition and first-hand experience as sources of knowledge and practically eliminated the designer's need to understand the metaphysical forces of nature. The significance of the power of place is most clearly manifested by the concept of genius loci. In this essay, the authors examine the tarot as a system to call forth the voice of the genius loci and reveal the creative forces and hidden currents of nature. Understanding the traditional environmental knowledge that formed the basis of the tarot can elevate one's environmental consciousness and help designers rediscover the fundamental principles of sacred placemaking.

► Nová zkušenost. Ilustrace Pavlína Řmotová

▲ Slunce. Křivky. Tečky. Kompozice. Prostor. Ilustrace Daniela Kociánová

◀ Krajinné prvky ve vztahu k člověku. Ilustrace Sandra Šuránková

◀ Průzkumník. Ilustrace Helena Vrablcová

OD STŘEDNÍCH VELIKOSTÍ PO VZROSTLÉ STROMY

Stromy pro úspěšné realizace Vašich projektů

Ulmus 'Columella'

Acer rubrum 'Brandywine'

Acer saccharinum 'Laciniata Wien'

Školka Van den Berk je specializována na střední až velmi vzrostlé stromy a keře. Na přibližně 450 hektarech pěstujeme více než 1600 druhů a kultivarů a jsme jedna z největších školek v Evropě. Stromy dodáváme do 35 zemí.

Naše stromy jsou pro veřejný prostor, developerské projekty, parky, privátní zahrady a další místa. Spolupracujeme s krajinnými architekty, realizátory, developery, zahradníky a také s městskými částmi. To nám umožňuje dokončit úspěšné realizace.

VAN DEN BERK
ŠKOLKY

DONDERDONK 4
5492 VJ SINT-OEDENRODE
NIZOZEMÍ
DAVID@VDBERK.CZ
WWW.VDBERK.CZ

**All the knowledge.
Almost all of the trees.**

Sřešní substráty

Florcom®
ZELENÉ STŘECHY, KTERÉ FUNGUJÍ

- výroba sřešních substrátů z českých surovin
- pro extenzivní a intenzivní vegetační sřechy
- dlouhodobě funkční souvrství
- splňují normu FLL i české standardy
- v BigBagu, nebo foukáním silocisternou až 100m

BB COM
česká firma – 20 let tradice

BB Com s.r.o.

Kunčická 465, 561 51, Letohrad
T: 465 612 584, M: 608 820 440
e-mail: zbynek.ptacek@bbcom.cz
www.bbcom.cz

Pohled ze třetího
patra. Foto autor

Obnova rajského dvora kláštera Emauzy

Když se řekne rajský dvůr, vybaví se většině z nás obyčejná křížová dispozice ve čtvercové ploše sevřené stěnami ambitu. Ne každý tuší, jak moc je tento prostor neobyčejný. Může mít nespočet podob v závislosti na životě kláštera, duchu doby, politické situaci a v neposlední řadě i na zásazích vyšší moci. Vědomí, že je emauzský klášter významným bodem v urbanistické koncepci Nového Města pražského, bylo pro autory velmi zavazující. S jakým výsledkem jsme se úkolu zhostili, posuďte sami.

T: Antonín Wagner

Matouš 26/3: Tu s nimi Ježíš přišel na místo zvané Getsemane a řekl učedníkům: „Počkejte zatím zde, já půjdu dál, abych se modlil!“

V rámci urbanistického návrhu Nového Města pražského byl benediktinský klášter Na Slovanech jednou z páteřních sakrálních staveb, situovaných na osách křížové kompozice celého urbanistického rozvržení města. Tyto osy byly současně orientovány do světových stran: sever – jih, východ – západ.

Rovněž umístění kláštera nad svahem a půdorysné členění budov a okolních pozemků vycházelo z modelu zakládání prvních benediktinských klášterů, a to včetně rajskeho dvora. Další neopomenutelnou souvislostí je osová orientace středu rajskeho dvora na kostel Nejsvětější trojice v Podskalí. Tento hluboce promyšlený návrh byl dále rozvíjen v rámci půdorysné dispozice celého kláštera.

Přístup k navrhované podobě

Po úvahách a inspirativních konzultacích s památkovým dohledem zastoupeným Ing. Boženou Pacákovou jsme pro cílovou podobu návrhu zvolili představení rajskeho dvora v podobě z období beuronské přestavby a odkázali se k roku 1885. V této podobě byl prostor tradičně rozdělen křížovým uspořádáním cest v osách situovaných podle světových stran. Uprostřed je kruhový centrální prostor, ve kterém je umístěna dominanta kříže. Dimenzování půdorysné dispozice vychází z původního beuronskeho modulu, tj. násobků tří metrů. Tento modul je uplatněn v rámci kruhového podstavce o průměru 3 m, dále jej opisuje 1,5 m široká cesta, na kterou navazuje vegetační plocha v šíři 3 m a dále zpevněná plocha opět v šíři 3 + 1,5 m. Vegetační plocha je také členěna na 1,5 m široké celky.

Od počátku bylo jasné, že musí být obnoven středový kříž. Z dochovaných pramenů bylo zřejmé, že se v případě původního kříže jednalo o symbolické vyobrazení kalvárie, tj. kříže na zvýšeném podstavci symbolizujícím Golgotu. Zachycená podoba kříže na sloupu s korintskou hlavicí vychází z motivu kříže jetelového (brabantskeho), též kříže řeckého, jehož jednotlivá ramena jsou ukončena jetelovým trojlístem (symbol spojení Kristova kříže a sv. Trojice). Ve středu trojlístu je nezřetelně čitelná jemná struktura, která snad zobrazuje růžový květ, symbol Panny Marie. Ve středu křížení ramen je umístěn chrison neboli monogram jména Ježíše Krista, též známým pod pojmem labarum, jenž je jedním z nejčastějších křesťanských symbolů prvotní církve. Jedná se o složeninu dvou písmen: X a P.

Rekonstrukci kříže v jeho původní autentické podobě jsme s ohledem na neúplnost pramenů nepovažovali za nejvhodnější řešení. Proto jsme navrhli podobu, jež jasně deklaruje, že se jedná o nový prvek. Současně jsme však chtěli vytvořit duchovní spojení s původním prvkem, a to za pomoci zdokumentovaných symbolů a hesel na podstavci.

Navržená podoba kříže je inverzní – vlastní kříž je odhmotněn vyřezáním do akátového hranolu.

Toto ztvárnění poukazuje na sekularizaci naší duchovně vyprázdněné společnosti a volný prostor lze vnímat tak, že kříž je ve své podstatě obsažen ve všem, co nás obklopuje.

Matouš 26/38: „Má duše je smutná až k smrti. Zůstaňte zde a bděte se mnou!“

▲ Podoba rajskeho dvora z roku 1885.
Foto archiv opatství

◀ Stav po náletu v únoru 1945.
Foto archiv NPÚ

▲ Osvětlení.
Foto archiv opatství

▼► Chrismon otisknutý ve zpevněné ploše.
Foto archiv opatství

Z původních symbolů je v návrhu použit chrismon, který byl původně umístěn ve středu kříže a v návrhu je obtisknut v centrální části zpevněné plochy.

Dále jsou použity všechny tři známé nápisy – dva jsou umístěny na bocích kříže a jeden je vytesán na čelní stěnu kruhového podstavce.

Dispoziční uspořádání vegetačních ploch je navrženo tak, aby se výškově zvedaly směrem k plastice počínaje trávníkem až po lem ze stromkových růží. V rozích záhonů jsou umístěny keřové hortenzie latnaté (*Hydrangea paniculata*). Druhové zastoupení záhonů je vybráno s důrazem na měkký charakter s tradičním zastoupením léčivými, kořeninovými a aromatickými rostlinami tradiční volbou léčivých, kořeninových a aromatických rostlin.

Mobiliář reprezentují kamenicky zpracované lavičky situované na hlavních osách.

Jak jsme si již při úpravách sakrálních staveb zvykli, vždy je provází jistý odpor. V tomto případě je prezentován především invazivním náletem lalokonosce, který s chutí spásá bylinkovou část včetně hortenzií. Přes veškeré odhodlání a dostupné prostředky na ochranu rostlin zatím statečně vzdoruje, a tak není tato část v příliš dobré kondici. Věříme však, že i přes tento handicap stojí za to rajský dvůr navštívit, tiše spočinout a zaposlouchat se do šepotu klášterního ticha.

Matouš 28/10: Tu jim Ježíš řekl: „Nebojte se. Jděte a oznamte mým bratřím, aby šli do Galileje; tam mě uvidí.“

▼ Lavička – Božanovský pískovec. Foto Marie Moravcová

▼▼ Jihozápadní pohled. Foto autor

Ing. Antonín Wagner

Absolvent oboru Zahradní a krajinářská architektura na MENDELU v Lednici na Moravě, krajinářský architekt a spolumajitel projekční kanceláře TERRA FLORIDA.

Reconstruction of the cloister gardens at the Emauzy monastery

The reconstruction of the cloister gardens at the Benedictine monastery na Slovanech, which is one of the essential sacral objects of the town-planning design of the New Town of Prague, founded by Charles IV on 21 November 1347. The proposed design is a reanimation of the monastery's state after the Beuron adaptation in 1880. It is a traditional layout with a 3-metre module divided by cross-arranged paths in axial directions matching the cardinal directions, with a central circular space that is dominated by the cross.

Hundertwasser a jeho stromoví nájemníci

Podzimní mlhavé dny nabádají k rozjímání. Pojdme si připomenout několik myšlenek rakouského umělce Friedensreicha Hundertwassera, které se vztahují k našemu oboru a které, ač byly vysloveny před téměř padesáti lety, mají stále stejně alarmující platnost!

T: Alena Klimešová

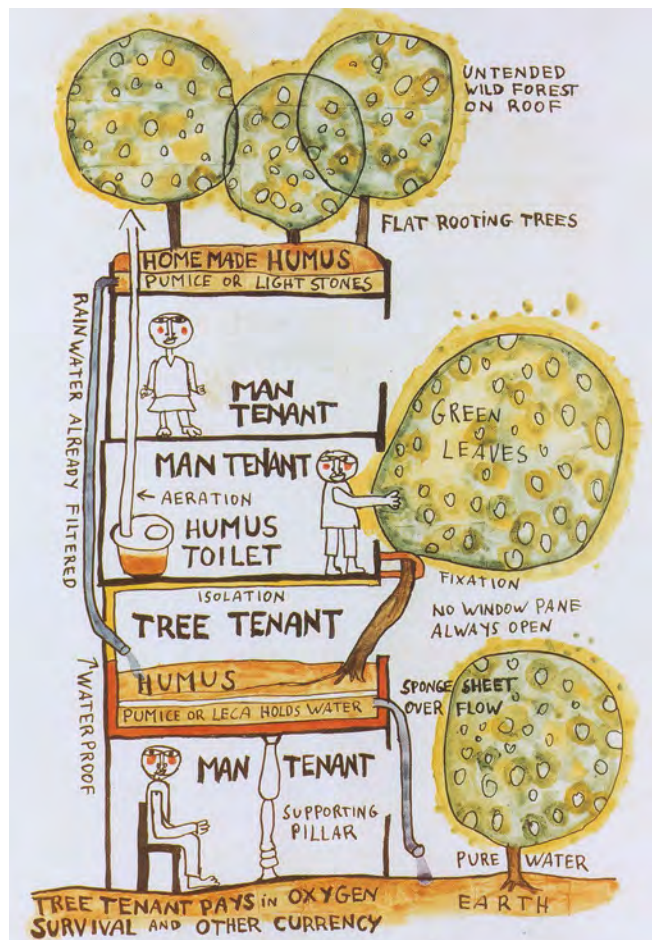
Mgr. Alena Klimešová, DiS.

Arboristka, ilustrátorka, studentka doktorského studia na LDF MENDELU.

▲ Hundertwasserhaus, Vídeň. Foto Bwag/Wikimedia

▼ První náčrt stromu – nájemníka. Inkoust a akvarel na bílém papíře, Vídeň, 1973. Zdroj: Pierre Restany: Hundertwasser – Síla umění – Malíř-král v pěti podobách. Praha: Slovart, 2004

▼ F. Hundertwasser při kampani ve prospěch stromů na via Manzoni, Milánské trienále, 1973. Zdroj: Pierre Restany: Hundertwasser – Síla umění – Malíř-král v pěti podobách. Praha: Slovart, 2004

Roku 1972 předkládá rakouský umělec Friedensreich Hundertwasser manifest *Tvé právo na vlastní okno* – tvá povinnost zasadit strom (Dein Fensterrecht – Deine Baumpflicht), kde píše: "Obyvatel má právo utvářet okno i venkovní fasádu tak daleko, kam až dosáhne jeho ruka."

S právem na vlastní okno – a zde zahradní architekt i arborista zbystří – ovšem koresponduje povinnost zasadit strom: "Volná příroda může růst všude, kam padá sníh nebo déšť. Kde je v zimě všechno bílé, musí být od jara do podzimu všechno zelené. Cokoli je pod širým nebem, je součástí přírody – na ulicích a střeších musejí růst stromy – a ve městě tak budeme moci znovu dýchat lesní vzduch."

Na manifest navázal Hundertwasser akcí *Stromoví nájemníci* (Tree Tenants). Stromy zasazené do oken i na balkony čistí vzduch i vodu a zaplatí si tak nájem. A protože Hundertwasser ctí přírodní cykly, jsou stromoví nájemníci ideálně vyživováni

humusovými toaletami, které spolu s kolektory dešťové vody zajišťují, aby se téměř všechny aspekty lidského bydlení vrátily zpět do půdy. Se stromovým nájemníkem člověk navíc nikdy nebude sám. Na základě těchto požadavků definoval Hundertwasser "zdravé" domy jako takové, které neutlačují přírodu a nedeprimují jejich obyvatele ani návštěvníky. Pořídil seznam takových domů, a protože byl velmi krátký, začal další domy uzdravovat – „zkrášlovat sterilní a bezduté struktury v harmonii s přírodou“. Používal léky, jako jsou například travnaté střechy, popínavé rostliny, již jmenovaní stromoví nájemníci či věže a arkýře. Základní myšlenkou bylo vrátit přírodě místo, o které přišla zastavěním.

Na závěr dodejme, že Hundertwasserovo architektonické dílo názorně dokládá soulad autora s vlastními principy a že autorovy požadavky jsou i přes svou jistou výstřednost plně reálné, realizovatelné a pro život ve městech potřebné.

Hundertwasser and his tree tenants

The Austrian artist Friedensreich Hundertwasser published in his speeches several ideas related to the garden and landscape architecture. In particular, it is the idea of tree tenants who clean the water and air, in which way they pay the rent. And further, the requirement to implement green roofs on all buildings, because it is necessary to return to nature that which was built up.

Kvetoucí chrámy

Pojem floristika se v současné době používá pro péči o řezané květiny a také pro aranžování květin. V jakémkoli interiéru se květiny používají především k jeho oživení a okrášení. To platí také pro kaple, kostely či chrámy. Zde jsou však květiny i prostředkem k obrácení pohledu člověka k vyšším hodnotám. Vyplyvá to ze samé povahy chrámu, který je místem určeným ke ztišení a k modlitbě.

T: Pavla Plevová

▲ Slavnost Všech svatých (1. listopadu) v poutním kostele Narození Panny Marie na Vranově u Brna. Převládající bílá barva je oživena akcentem žluté a červené. Tyto dvě barvy provázejí rod Lichtenštejnů, jehož členové se sem v tomto období pravidelně vrací, aby uctili památku svých předků pochovaných v hrobce pod kostelem.
Foto Dušan Kadlec, Člověk a víra

Květiny v prostorách chrámu pomáhají vnímat sezónnost a proměnlivost přírody v kontextu ročních období. Lze k tomu použít lokální venkovní květiny, květiny ze zahrady nebo z šetrného sběru v přírodě a doplňkové materiály typické pro určité období – listí, jehličí... Nevzniká pak objekt konkrétního tvaru, který by na sebe strhával pozornost a tím působil spíše rušivě, ale tvoří se určitá atmosféra.

Květinové vazby mohou být citlivě originální a zároveň přirozené. Český misál uvádí, že výzdoba chrámu má přispívat spíše ke vznešené jednoduchosti než k okázalosti (čl. 292) a že při výběru prvků výzdoby je třeba se snažit o kvalitu materiálů s cílem podtrhnout důstojnost posvátného místa. Dále misál uvádí, že květinová výzdoba má být umírněná a spíše než na stolní desku oltáře se má rozmístit v jeho blízkosti.

Květiny se tedy nesmějí pohybovat volně v prostoru, zdobí se jen určitá místa, hlavní oltář (v klasických stavbách), oltář (obětní stůl), ambon (místo pro čtení z Bible a pro kázání) a o Velikonocích křtitelnice.

Vhodně zvolené květiny umocňují tzv. liturgická období, slavnosti a svátky. Prožívání různě dlouhých liturgických období (například advent, Vánoce, Velikonoce), slavností a svátků (například 4. října je svátek sv. Františka z Assisi, od roku 1980 patrona ekologie) ruší každodenní stereotyp a vnáší do života i do výzdoby určitý rytmus. Kromě sezonních druhů květin a použitých doplňkových materiálů zde má svou roli symbolika barev (například fialová v adventu), způsob uspořádání výzdoby (adventní věnec) nebo počet prvků (čtyři svíce symbolizují čtyři neděle).

Při aranžování je nutné respektovat estetické zásady – například kombinace barev, velikostní proporce, rytmus a vyváženost prostoru apod. Samozřejmostí je dodržení praktických pravidel spojených s kvalitou provedení a trvanlivostí výzdoby – stabilita květinových vazeb, zásobení vodou a možnost jejího doplnění, nepoužívání vonných druhů a alergenů.

▲ Bohatá vánoční výzdoba v barokním kostele u minoritů. Vertikála vánočních stromů je přirozeně zklidněna větvičkami jehličnatých dřevin a stálezelených listnáčů v bohaté škále odstínů. Červená z bahněk stromů sestupuje do košatých vánočních hvězd a pestré cesmíny (*Ilex verticillata*). Foto Vojtěch Hlávka, Člověk a víra

◀ Advent u minoritů v Brně, doba zklidnění a tichého očekávání příchodu Spasitele. Množství květů a barev se z kostela ztrácí, aby pak v plné síle radostně zazářilo o Vánocích. Jediným rostlinným materiálem jsou v této dekoraci větvičky svědly střízlivě ozdobené baňkami typicky adventní fialové barvy. Foto Tomáš Cigánek OFC, Člověk a víra

▼ Olomoucká kaple sv. Jana Sarkandra. Průhled do podzemních prostor je ozdoben dvěma věnci; ten ze šípů symbolizuje utrpení, květinový věnec je symbolem štěstí a oslavení. Kruhový půdorys stavby je zvýrazněn girlandami ze šípkových větvíček. Foto autorka

Všemohoucí Bože,
přítomný v celém vesmíru i v tom nejmenším ze svých tvorů,
ty zahrnuješ svojí něhou všechno co existuje,
vlej nám sílu své lásky, abychom pečovali o život a krásu.
Zaplav nás pokojem, abychom žili jako bratři a sestry
a nikomu neškodili.

Bože chudých, pomáhej nám vysvobozovat
opuštěné a zapomenuté této země,
kteří mají v tvých očích tak velkou hodnotu.
Uzdrav náš život, abychom chránili svět a nehrancovali ho,
abychom rozsévali krásu a neznečištění a zkázu.
Dotkni se srdcí těch,
kdo hledají pouze výhody na úkor chudých země.
Nauč nás objevovat hodnotu každé věci,
s úžasem kontemplotvat a uznávat,
že jsme na naší cestě k tvému nekonečnému světlu
hluboce spojeni se všemi tvory.
Děkujeme ti, že jsi s námi po všechny dny
Prosíme tě, posiluj nás v našem úsilí
o spravedlnost, lásku a mír.

Modlitba za Zemi z encykliky Laudato Si'
papeže Františka, 24. května 2015

Ing. Pavla Plevová

Asolventka VŠZ, fakulty zahradnické v Lednici na Moravě. Od roku 1990 tvoří květinovou výzdobu pro kostel v Brně-Žabovřeskách. 20 let vyučovala na Střední zahradnické škole a vedla rekvalifikační kurzy aranžování, úspěšně se zúčastnila floristických soutěží. Od roku 2014 se ve vlastní firmě zabývá zakázkovou floristikou a pořádá kurzy aranžování. Je autorkou květinových dekorací na snímcích v tomto článku.

Blooming temples

Floristry is currently a term used for the care of cut flowers and also for flower arrangements. In interiors, flowers are used mainly for atmospheric and seasonal decoration. This applies also to chapels, churches, and temples. In these sacral spaces, flowers are also used as a means of meditation, focusing attention on higher values. It issues from the character of the spiritual space that is intended to facilitate tranquility and prayer.

◀ Detail sochy Panny Marie v kapitulní síni minoritského kostela; socha je ozdobena lehkým věnečkem z laskavce a vřesu. Foto Jitka Baumannová, Člověk a víra

▲▲ Presbytář moderního kostela Panny Marie Pomocnice křesťanů v Brně-Žabovřeskách (autor Ing. arch. Josef Opatřil) s podzimní výzdobou. Foto Jitka Baumannová

▲ Detail podzimní výzdoby v barokním kostele sv. Janů na Minoritské ulici v Brně. Dekorace z hrnkových a řezaných květín, chryzantém, aster a vřesů. Foto Jitka Baumannová, Člověk a víra

Olomouc mystická i floristická

T: Stanislav Flek F: Anna Bartolotti, Flora Olomouc

Mystika, krásné historické stavby a aranže květín od předních floristů, tlumené světlo sakrální staveb a ticho... To je každoroční olomoucký festival květín Rozkvetlé památky, který pravidelně doprovází podzimní Floru Olomouc.

Kaple sv. Jana Sarkandra a fontána Pramen živé vody sv. Jana Sarkandra. Aranžmá Jarmila Pejpalová

Chrámy a kaple jsou veřejný prostor. Prostor sloužící k zastavení a zamyšlení, k pozvednutí mysli a srdce do prostoru mimo naši všední realitu. Prostorově vyjádřeno mimo ruch města, a přesto uprostřed města. Stejně jako každý z nás má uprostřed sebe své mystické místo – jen je třeba tam občas zajít... Fascinující aranžmá květín ve staletých stavbách jsou krásným symbolem lidské křehkosti a pomíjivosti, a přesto síly lidského ducha a víry. Neboť stavby, v nichž květiny pomalu uvadají, jsme vytvořili my křehcí pomíjiví lidé plní víry, lásky, tužeb, kreativity a řemeslného umu.

Olomouc je doslova přeplněná krásnými církevními stavbami. Ne náhodou se traduje že v historické Olomouci je více kostelů na plochu města než ve Vatikánu. Každá ze staveb má své osobité kouzlo a svou energii. Letošního aranžování se ujali naši přední floristé Milan Dopita (Loretánská kaple v Katedrále sv. Václava a Kapli Panny Marie Opatrovnické), Karolína Žáčková (Kostel Panny Marie Sněžné), Jarmila Pejpalová (Kaple sv. Jana Sarkandra společně s fontánou Pramen živé vody sv. Jana Sarkandra).

Ing. Stanislav Flek

Absolvent zahradnické fakulty dnešní MENDELU v Lednici na Moravě, spolumajitel školkařské firmy a člen správní rady SZKT. Věnuje se především firemnímu a oborovému marketingu.

Olomouc – a city of mystics and flowers

For many years the horticultural show Flora Olomouc has been accompanied by an interesting event entitled Rozkvetlé památky (Blooming Monuments), during which some of the city's major landmarks are decorated with flowers. Professional floristic designs enter the public space and demonstrate both beauty and evanescence.

▲ Kostel Panny Marie Sněžné. Aranžmá Karolína Žáčková

◀ Loretánská kaple v Katedrále sv. Václava. Aranžmá Milan Dopita

▼ Kaple Panny Marie Opatrovnické. Aranžmá Milan Dopita

Modrozelená infrastruktura s biouhlem

Modrozelená infrastruktura je základním adaptačním opatřením na změnu klimatu. Jedná se o spojenou síť městské zeleně v kombinaci s lokálním hospodařením s dešťovou vodou. Modrozelená infrastruktura spojuje v urbanizovaném prostředí technická řešení s přírodními principy do funkčního celku.

Zeleň ve spojení s vodou pozitivně ovlivňuje městské mikroklima a snižuje efekt městského tepelného ostrova. Důležitým předpokladem pro zdravý růst a odolnost městské zeleně je použití vhodných substrátů, které jsou schopné vysoké retence vody díky poréznosti a zároveň poskytují přívětivé prostředí pro růst kořenů rostlin.

V neposlední řadě pak substráty slouží k čištění srážkových vod, které je následně možné využívat nebo bezpečně zasakovat do podzemí. Zásadním funkčním prvkem všech substrátů se díky svým unikátním vlastnostem stává biouhel. Vyrábí se tepelným rozkladem odpadní biomasy a jeho hlavní složkou je chemicky stabilní uhlík, který nepodléhá dalšímu rozkladu ani oxidaci. Velikost povrchu biouhlu se pohybuje kolem 300 m² na jeden gram. Díky tomu jsou voda a živiny potřebné pro rostliny zadrženy v samotném biouhlu. Kromě toho také filtruje znečištění a tvoří prostor pro

prospěšné mikroorganismy a houby v kořenovém prostoru.

Příkladem z praxe je výsadba stromořadí v jihlavské Vrchlického ulici. Do retenční rýhy se strukturálním substrátem na bázi kompostu a biouhlu s prokořenitelným prostorem 125 m³ byl vysazen experimentální taxon jedenácti kusů Tilia, Acer, Fraxinus a Carpinus. Povrchovou vrstvu rýhy tvoří štěrkový substrát s výsevem letničkové směsi.

Výsadbu realizovalo město Jihlava podle projektu firmy brněnské firmy JV PROJEKT VH s.r.o. a návrhu arboristy Davida Hory (Treewalker s.r.o., Semily).

Biouhel pro přípravu substrátů dodala zlínská firma BIOUHEL.CZ s.r.o., která pro podporu používání biouhlu založila nadační fond Biochar Foundation. Biouhel použitý při výsadbě v Jihlavě představuje trvalé odstranění 13 tun CO₂, které Biochar Foundation nabízí jako uhlíkový offset.

BIOUHEL.CZ

Více informací je na stránkách www.biochar.foundation.

Nabídku substrátů, biouhlu i informace o dalších referenčních realizacích naleznete na webových stránkách www.substraty-s-biouhlem.cz.

Pečujeme o stromy

Stromové injekce

MIKROINJEKCE – velice účinná obrana vůči hmyzím škůdcům (klíněnka jírovcová, mšice smrková, dutilka jasanová, zdobnatka lipová) a houbovým onemocněním (grafióza jilmů, chřadnutí jasanů)

MAKROINJEKCE – výživa a ochrana významných stromů (připravíme speciální směs dle individuálních potřeb stromu – vhodné např. pro památné stromy)

BAOBAB – péče o zeleň s.r.o.

Alšova 5/3 | 252 62 Únětice

tel.: 603 256 754 | e-mail: ruzicka@baobab.cz

www.baobab.cz

Tree Parker

Tvorba kořenového prostoru v urbanizovaném prostředí

Systém TreeParker zásadním způsobem zlepšuje podmínky pro optimální růst stromů v městském (pro stromy většinou nepřátelském) prostředí, tím, že jim poskytuje volný prokořenitelný prostor, aniž by došlo současně k omezení využití plochy v bezprostřední blízkosti stromu.

Systém má rovněž velkou kapacitu pro zadržování přebytečné dešťové vody – vytváří funkční vodní zásobárnu.

Modulární design je flexibilní a je ideální pro téměř všechny aplikace, protože rámy se dají vzájemně spojit do různých tvarů, případně se dají použít i samostatně.

Kde lze systém použít?

- uliční stromořadí
- parkoviště
- náměstí
- cyklostezky
- parky
- střešní zahrady
- nad parkovacími domy

Vlastnosti

- snadná instalace i reinstalace (nízké náklady na pracovní sílu)
- malá ztráta prostoru (8 %) a velký zisk využitelného prostoru (92 %)
- stromy a jejich kořeny mohou růst do plné velikosti.
- velká schopnost absorpce vody pomáhá využít denní srážky (+/- 25 % zadržené vody)
- vysoká dopravní zatížitelnost (splňuje evropské normy)
- vysoká životnost (záruka 100 let)

Rozměry buněk

Výška: variabilní 40 – 150 cm (standard je 40, 80 a 120 cm)
Šířka/délka: 60 x 60 cm
Krycí deska: průměr 50 cm
Dodává se na základě projektu, který je zdarma.

Materiál

Polypropylén (PP) vyztužený skelnými vlákny, 100 % recyklovatelný

ARBORISTICKÁ OBCHODNÍ s.r.o.

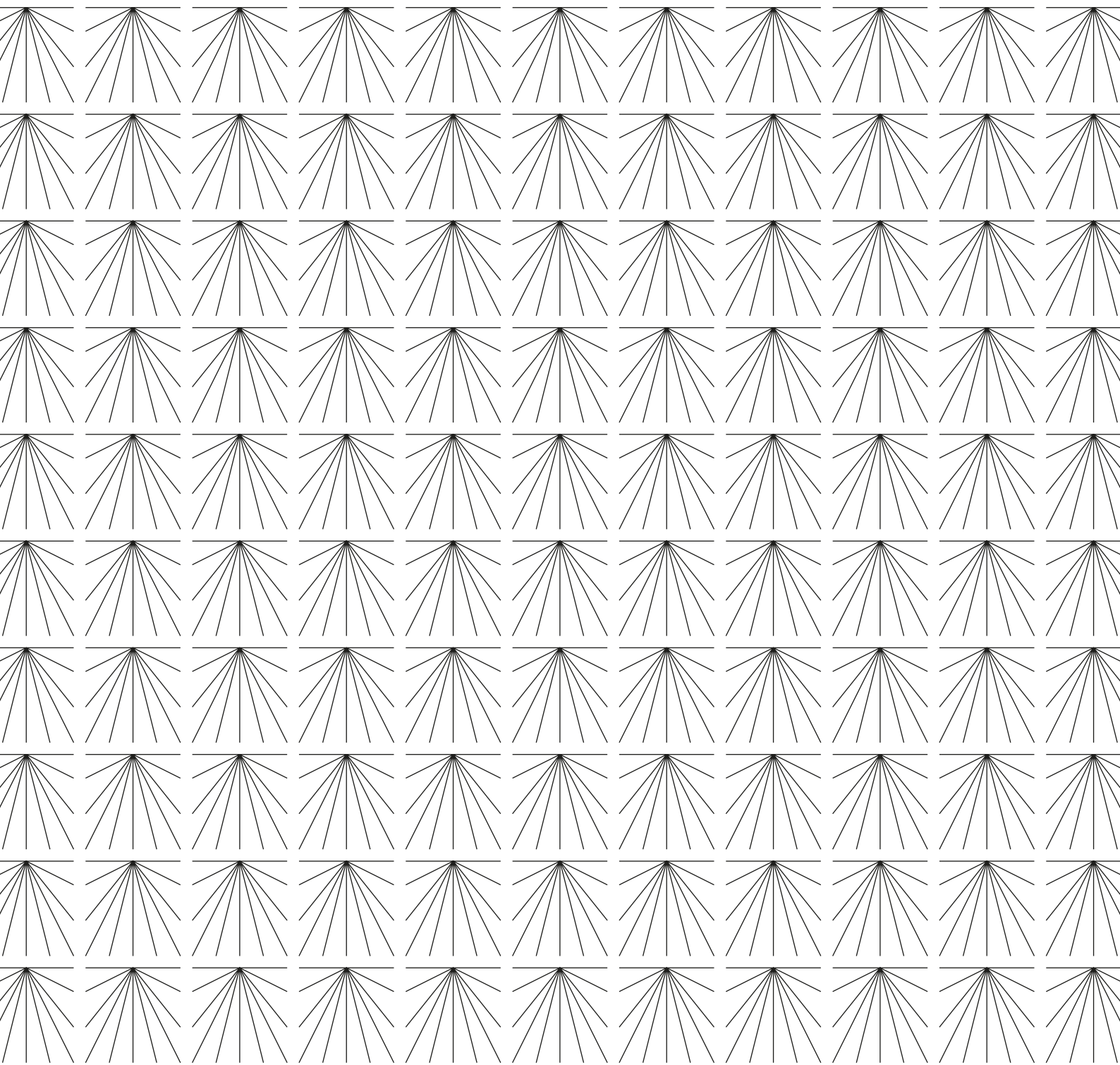
Ing. Jiří Borský – jednatel

Přehýšov 57, 330 23 Nýřany

Tel.: +420 603 810 050

E-mail: info@arborobchod.cz

www.arborobchod.cz

**SPOLEČNOST PRO ZAHRADNÍ
A KRAJINÁŘSKOU TVORBU**